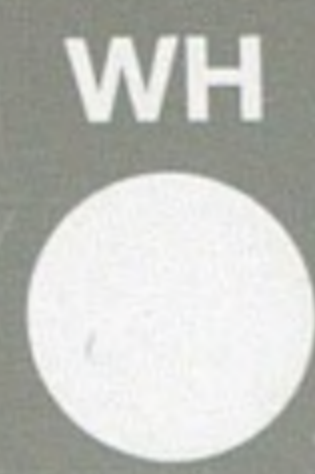

Grey Scale #13

DANES-PICTA .COM

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH

0. 4.
1929

INSTRUKCJA SŁUŻBY ROZJEMCZEJ I POZOROWANIA

WARSZAWA 1929

Colour Chart #13

DANES-PICTA .COM

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH

O. 4.
1929

INSTRUKCJA SŁUŻBY ROZJEMCZEJ I POZOROWANIA

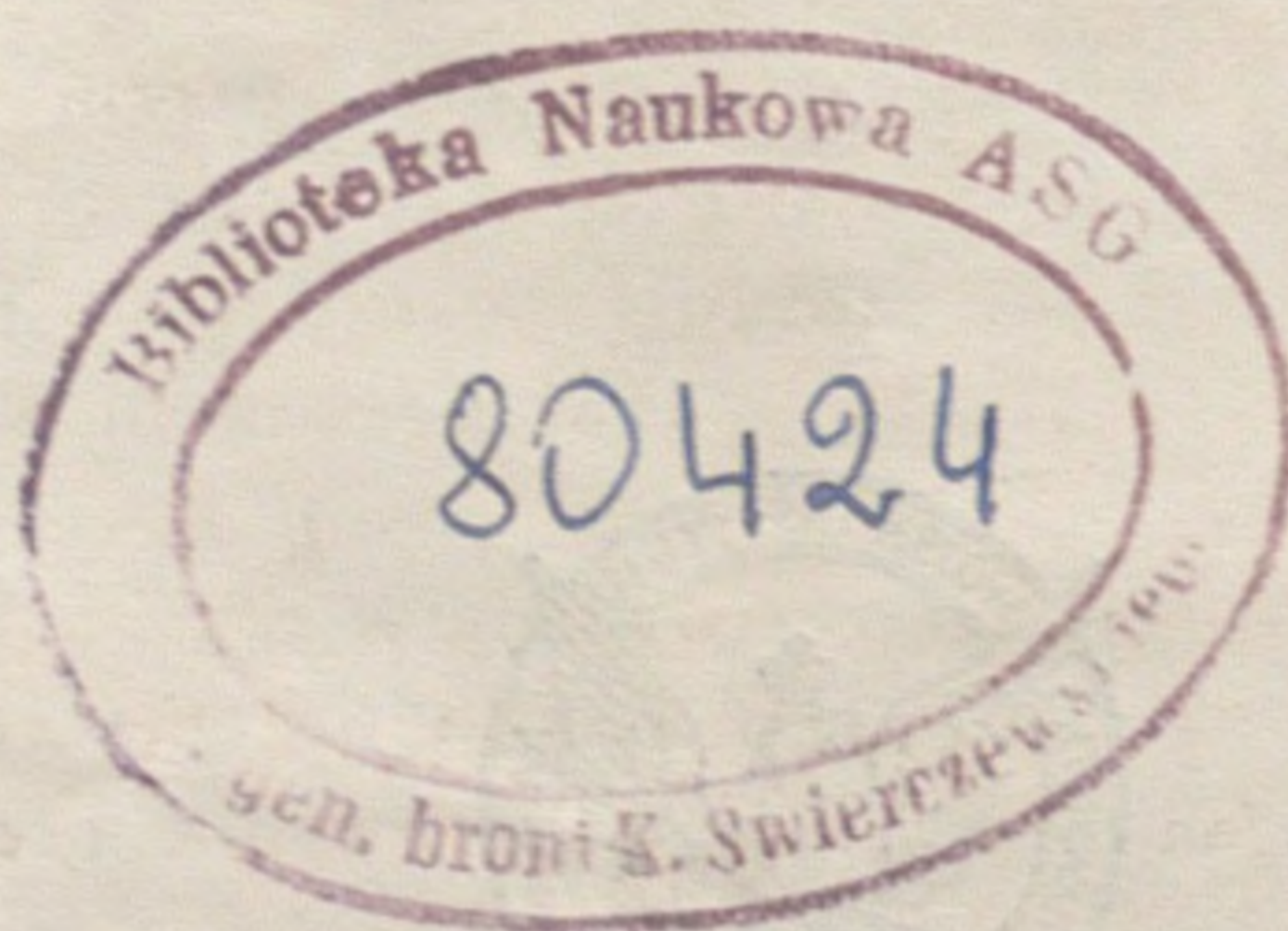
WARSZAWA 1929

0. 4.
1929

INSTRUKCJA SŁUŻBY ROZJEMCZEJ I POZOROWANIA

WARSZAWA 1929

ROZKAZ WPROWADZAJĄCY.

Zatwierdzam do użytku służbowego „Instrukcję służby rozjem-
czej i pozorowania $\frac{0.4}{1929}$ ”

Instrukcja ujmuje w ramach ogólnych przepisy organiza-
cji i funkcjonowania służby rozjemczej oraz pozorowania rzeczy-
wistości pola walki — dając możliwość rozszerzania jej w szcze-
gółach — zależnie od potrzeby — każdorazowym kierownikom
ćwiczeń.

Równocześnie unieważniam wydaną w r. 1928 przez Oddz.
III. S. G. za L. 2601/Wyszk. „Instrukcję o organizacji i sposobie
działania służby rozjemczej oraz o pozorowaniu rzeczywistości
pola walki (projekt).”

SZEF SZTABU GŁÓWNEGO

PISKOR

General dywizji

ROZKAZ WPROWADZAJĄCY

Wprowadzenie do systemu służbowego, instrukcja, zasady postępowania

04
1939

Wprowadzenie do systemu służbowego, instrukcja, zasady postępowania
Wprowadzenie do systemu służbowego, instrukcja, zasady postępowania
Wprowadzenie do systemu służbowego, instrukcja, zasady postępowania
Wprowadzenie do systemu służbowego, instrukcja, zasady postępowania

Wprowadzenie do systemu służbowego, instrukcja, zasady postępowania
Wprowadzenie do systemu służbowego, instrukcja, zasady postępowania
Wprowadzenie do systemu służbowego, instrukcja, zasady postępowania
Wprowadzenie do systemu służbowego, instrukcja, zasady postępowania

Wprowadzenie do systemu służbowego, instrukcja, zasady postępowania

Wprowadzenie

Wprowadzenie do systemu

S P I S R Z E C Z Y.

	Strona
ROZDZIAŁ A. ZASADY OGÓLNE	1
1. Warunki celowości ćwiczeń	1
2. Podział ćwiczeń	1
3. Kierownik ćwiczenia	2
4. Zadania służby rozjemczej	3
5. Organizacja służby rozjemczej.	4
6. Podległość rozjemców.	5
7. Warunki dobrego działania służby rozjemczej	6
8. Kwalifikacje rozjemców	6
9. Wzajemne informowanie się rozjemców	7
10. Postępowanie rozjemców. Rozstrzygnięcia roz- jemcze	8
11. Określanie strat przez rozjemców	9
12. Droga służbowa rozjemców.	11
13. Organizacja łączności — zasady ogólne	12
14. Korzystanie przez rozjemców ze środków łączności oddziałów	12
15. Rozjemstwo w ćwiczeniach połączonych ze strzelaniem ostrem	13
ROZDZIAŁ B. SŁUŻBA ROZJEMCZA W ĆWICZENIACH MAŁYCH	14
16. Rzeczywistość pola walki	14
17. Organizacja służby rozjemczej	14
18. Warunek dobrego działania rozjemców	15

	Strona
19. Zadania i obowiązki rozjemców	15
20. Postępowanie rozjemców.	16
21. Łączność	16
22. Odprawy	17
23. Styk oddziałów	17
24. Notatki z przebiegu ćwiczenia	17

ROZDZIAŁ C. SŁUŻBA ROZJEMCZA W ĆWICZENIACH ŚREDNICH 18

25. Ćwiczenie średnie cel i charakter	18
26. Podział rozjemców	18
27. Ilość rozjemców	19
28. Rozjemcy oddziałowi — zadania i obowiązki .	20
29. Sposób pracy rozjemców oddziałowych — łączność	22
30. Zadania rozjemców terenowych	23
31. Sposób pracy i łączność rozjemców terenowych	24
32. Rozjemcy specjali.	24
33. Zadania rozjemcy łączności.	25
34. Rozjemca lotnictwa i obrony przeciwlotniczej.	26
35. Odprawy rozjemców.	26
36. Środki lokomocji (konie wierzchowe)	27
37. Środki łączności rozjemców	27
38. Sieć łączności kierownictwa	27
39. Tempo walki	28
40. Styk oddziałów	28
41. Czynności sprawozdawcze, zestawienie wypadków.	29

ROZDZIAŁ D. SŁUŻBA ROZJEMCZA W ĆWICZENIACH WIELKICH 30

42. Ćwiczenia wielkie — cel i charakter	30
43. Plan użycia służby rozjemczej.	30
44. Organizacje kierownictwa ćwiczeń	31
45. Rozjemcy stron — zadania i obowiązki . . .	31

VII

	Strona
46. Zadania i obowiązki rozjemców przy dowództwach wielkich jednostek.	32
47. Rozjemcy terenowi — ich zadania	33
48. Ilość rozjemców terenowych	33
49. Sposób pracy i łączność rozjemców terenowych	34
50. Rozjemcy oddziałowi	34
51. Styczność oddziałów	35
52. Rozjemcy specjaliści	35
53. Rozjemcy artylerji uzbrojenia przy wyższych dowództwach	36
54. Rozjemcy łączności	36
55. Rozjemcy lotnictwa i obrony przeciwlotniczej.	37
56. Zadania rozjemców lotnictwa i obrony przeciwlotniczej	38
57. Ilość rozjemców lotniczych.	41
58. Łączność służby rozjemczej lotnictwa	41
59. Rozjemcy saperów	41
60. Odprawa rozjemców w ćwiczeniach wolnych	42
61. Sieć łączności kierownictwa	43
62. Wewnętrzna radiowa sieć służby rozjemczej	44
63. Karność sieci łączności kierownictwa	44
64. Przydział środków łączności rozjemcom	44
65. Obowiązki rozjemców wobec łączności taktycznej	46
66. Obowiązki wszystkich rozjemców co do obrony przeciwlotniczej	47
67. Dziennik czynności i czynności sprawozdawcze rozjemców	48

ROZDZIAŁ E. POZOROWANIE RZECZYWISTOŚCI POLA WALKI.

68. Istota i cel pozorowania.	49
69. Zbliżenie pozorowania do rzeczywistości	49
70. Kierownictwo pozorowania	50

71.	Uwagi ogólne o pozorowaniu ognia i jego skutkach	50
72.	Pozorowanie ognia w zależności od studjowanych położeń taktycznych	50
73.	Pozorowanie ognia karabinów, ręcznych karabinów maszynowych i ciężkich karabinów maszynowych	51
74.	Pozorowanie ognia broni towarzyszącej piechoty.	52
75.	Pozorowanie ognia artylerji	52
76.	Pozorowanie ognia lotnictwa	53
77.	Pozorowanie ognia obrony przeciwlotniczej. .	54
78.	Pozorowanie użycia gazów i dymów bojowych.	54
79.	Pozorowanie środków walki i oddziałów. . .	55
80.	Pozorowanie używania materiałów wybuchowych przez saperów	56
81.	Pozorowanie zniszczeń budowli	56
82.	Pozorowanie przeszkód	57
83.	Zależność pozorowania od właściwości i celu ćwiczeń	58
84.	Właściwości pozorowania w ćwiczeniach małych.	58
85.	Właściwości pozorowania w ćwiczeniach średnich	59
86.	Właściwości pozorowania w ćwiczeniach wielkich	60
77.	Uwagi ogólne w wykonaniu pozorowania ognia	61
88.	Środki łączności dla pozorowania ognia artylerji	61
89.	Personel pozorowania ognia	62
90.	Wykonywanie pozorowania ognia artylerji w ćwiczeniach małych	62
91.	Wykonywanie pozorowania ognia artylerji w ćwiczeniach średnich	62
92.	Wykonywanie pozorowania ognia artylerji w ćwiczeniach wielkich	66
93.	Szkolenie oddziałów pozorujących ogień artylerji	67

ZAŁĄCZNIKI**ZAŁĄCZNIK 1.**

Dziennik czynności rozjemcy	69
---------------------------------------	----

ZAŁĄCZNIK 2.**Klucz znaków umówionych**

A. Oznaczenie stron.	70
B. Pozorowanie ognia	
I. Ogień piechoty	72
II. Ogień artylerji	73
III. Ogień lotników.	74
IV. Ogień O. P. L.	75
V. Gazy i dymy	75
C. Pozorowanie sztucznych przeszkód w terenie	76
D. Oznaczenie strat i zniszczeń	77

R O Z D Z I A Ł A.

ZASADY OGÓLNE.

Celem każdego ćwiczenia bojowego jest przeprowadzenie go w warunkach możliwie zbliżonych do warunków wojennych.

1.
Warunki
celowości
ćwiczeń.

Osiągnięcie tych warunków utrudnione jest niemożnością wprowadzenia do ćwiczeń czynników, które na wojnie wywierają wpływ rozstrzygający, przedewszystkiem więc ognia. Ćwiczenia nie mogą też uwypuklić działania czynników moralnych. Ponadto w pewnych ćwiczeniach nie mogą brać rzeczywistego udziału wszystkie bronie, oddziały sąsiednie lub nieprzyjacielskie.

Wszystkie te czynniki, których brak w ćwiczeniach, trzeba zastąpić działalnością rozjemców i pozorowania.

Ćwiczenia bojowe, zależnie od wielkości oddziałów biorących w nich udział, dzielą się na:

2.
Podział
ćwiczeń.

a) *ćwiczenia wielkie* — wielkich jednostek (dywizji piechoty, brygady kawalerji) lub większych zgrupowań;

R O Z D Z I A Ł A.

ZASADY OGÓLNE.

Celem każdego ćwiczenia bojowego jest przeprowadzenie go w warunkach możliwie zbliżonych do warunków wojennych.

1.
Warunki
celowości
ćwiczeń.

Osiągnięcie tych warunków utrudnione jest niemożnością wprowadzenia do ćwiczeń czynników, które na wojnie wywierają wpływ rozstrzygający, przedewszystkiem więc ognia. Ćwiczenia nie mogą też uwypuklić działania czynników moralnych. Ponadto w pewnych ćwiczeniach nie mogą brać rzeczywistego udziału wszystkie bronie, oddziały sąsiednie lub nieprzyjacielskie.

Wszystkie te czynniki, których brak w ćwiczeniach, trzeba zastąpić działalnością rozjemców i pozorowania.

Ćwiczenia bojowe, zależnie od wielkości oddziałów biorących w nich udział, dzielą się na:

2.
Podział
ćwiczeń.

a) *ćwiczenia wielkie* — wielkich jednostek (dywizji piechoty, brygady kawalerji) lub większych zgrupowań;

b) *ćwiczenia średnie* — w ramach od bataljonu do pułku lub większego zgrupowania taktycznego (do dywizji piechoty, ewentualnie brygady kawalerji wyłącznie);

c) *ćwiczenia małe* — do kompanji, szwadronu włącznie.

Ćwiczenia powyższych kategorii mogą być ćwiczeniami jednostronnemi lub dwustronnemi.

3.
Kierownik
ćwiczenia.

Kierownik ćwiczenia jest odpowiedzialny za przeprowadzenie ćwiczenia w warunkach jak najbardziej zbliżonych do rzeczywistości wojennej.

Osiąga on to zarówno przez ogólną organizację ćwiczenia, jak i przez wpływanie, aby przebieg ćwiczenia odpowiadał warunkom wojennym (działalność rozjemców), oraz aby wrażenia wzrokowe i słuchowe uczestników ćwiczeń zbliżały się możliwie najbardziej do podobnych wrażeń, otrzymywanych w czasie rzeczywistego boju (działalność pozorowania).

W tym celu kierownik ćwiczenia posługuje się aparatem pomocniczym, złożonym ze:

a) służby rozjemczej,

b) służby i środków pozorowania,

c) środków łączności.

Opracowując szczegółowy plan ćwiczenia kierownik układa oparty na nim plan użycia aparatu pomocniczego (rozjemczego i pozorowania), który poucza przed ćwiczeniem o celu ćwiczenia oraz swoich zamierzeniach.

Rozjemcy są pomocnikami kierownika ćwiczenia, ułatwiającymi mu instruowanie ćwiczących oddziałów, gdyż nie może on wszędzie działać osobiście. Wszelkie wystąpienia rozjemców (informacje i rozstrzygnięcia) wydawane są w imieniu kierownika i na rzecz całości ćwiczeń, a nie na rzecz jednej ze stron ćwiczących; dlatego dowódcy wszystkich szczebli muszą się podporządkować zarządzeniom rozjemców.

4.
Zadania
służby
rozjemczej.

Do zadań służby rozjemczej należy:

a) uwydatnienie skutków działania broni, siły oddziałów i zdarzeń, których nie można przedstawić w rzeczywistości, oraz zawiadamianie o tem dowódców i oddziałów ćwiczących;

b) rozstrzyganie o wpływie czynników moralnych i fizycznych, których ćwiczący nie odczuwają w takim stopniu, jakiby odpowiadał rzeczywistości bojowej;

c) rozstrzyganie położeń taktycznych;

d) obserwowanie pracy szkolonych dowódców i sztabów, oraz zbliżanie warunków ich pracy do rzeczywistości, przez udzielanie potrzebnych wskazówek;

e) usuwanie położeń, nie odpowiadających warunkom rzeczywistego boju na linii styczności przednich oddziałów stron ćwiczących;

f) obserwowanie i zbliżanie do rzeczywistości bojowej działań oddziałów,

manewrujących na tyłach poza linią styczności stron, oraz podawanie im wiadomości, które istotnie powinny posiadać;

g) obserwowanie, zbliżanie do rzeczywistości bojowej i kontrolowanie działania broni specjalnych (lotnictwo i obrona przeciwlotnicza, saperzy, łączność, oddziały opancerzone i t. d.) i służb.

5.
Organizacja
służby
rozjemczej.

Rozjemcy dzielą się na:

a) „rozjemców stron” (czerwonej lub niebieskiej), którymi są rozjemcy przy dowódcach stron;

b) rozjemców przy dowództwach wielkich jednostek i związków operacyjnych,

c) rozjemców terenowych,

d) rozjemców oddziałowych, przydzielanych do oddziałów broni od pułku włącznie w dół,

e) rozjemców specjalnych (artylerji i uzbrojenia, lotnictwa i obrony przeciwlotniczej, saperów, łączności i t. p.).

Główne zadanie rozjemców polega:

co do a i b) na obserwowaniu pracy dowódcy i jego sztabu oraz na kierownictwie podległą służbą rozjemczą;

co do c) na rozjemstwie terenowym na linii styczności stron;

co do d) na obserwowaniu działań oddziałów i udzielaniu stosownych wiadomości dowódcom tych oddziałów;

co do e) na obserwowaniu pracy i udzielaniu stosownych wskazówek tej broni, względnie służbie, do której są przydzieleni.

Organizacja służby rozjemczej nie może być szablonowa, lecz musi być dostosowana do wielkości i warunków ćwiczenia oraz do środków, którymi kierownik rozporządza; ponadto musi być tak giętka, aby całkowicie odpowiadała celowi. W związku z tem nie we wszystkich ćwiczeniach będą występowały wszystkie wyżej wyliczone kategorie rozjemców.

Nadmierna ilość rozjemców utrudnia instruowanie i wpływa szkodliwie na przebieg ćwiczenia. Ilość ich powinna być możliwie najmniejsza, taka jednak, aby im umożliwiało wykonanie powierzonych zadań w odpowiednim czasie. Dysponowanie rozjemcami powinno być celowe i oszczędne; w myśl tego będzie korzystne zachowanie pewnej rezerwy rozjemców w ręku kierownika ćwiczenia.

Podległość rozjemców określają niniejsza instrukcja oraz ewentualne szczegółowe zarządzenia kierownika ćwiczenia.

Rozjemcy oddziałowi podlegają najstarszemu w danym oddziale rozjemcy oddziałowemu, ten zaś podlega rozjemcy przy dowództwie wielkiej jednostki i rozjemcy strony.

Rozjemcy terenowi podlegają bezpośrednio kierownikowi ćwiczenia.

6.
Podległość
rozjemców.

Z chwilą, gdy rozjemcy oddziałowi znajdują się w strefie działania rozjemców terenowych, zachowują podległość służbową dotychczasowym przełożonym, natomiast w sprawach rozjemstwa terenowego są podlegli rozjemcom terenowym.

7.
Warunki dobrego działania służby rozjemczej.

Dobre działanie służby rozjemczej wymaga:

a) dobrej organizacji tej służby i doboru personelu rozjemczego, zwłaszcza rozjemców terenowych:

b) pouczenia rozjemców przed ćwiczeniem o celu ćwiczenia i zamierzeniach kierownika; stałego i systematycznego pouczenia podczas trwania ćwiczenia o celach, zamiarach i zapatrywaniach kierownika;

c) zapewnienia rozjemcom niezbędnych środków lokomocji i łączności;

d) sprawnego działania łączności między kierownikiem a rozjemcami oraz między rozjemcami.

8.
Kwalifikacje rozjemców.

Ważność zadań służby rozjemczej wymaga wybierania rozjemców z pośród najlepszych, najruchliwszych i najbardziej doświadczonych oficerów. Muszą się odznaczać energią i inicjatywą, zdrowym wyczuciem rzeczywistości bojowej, dobrym wykształceniem taktycznym oraz gotowością ponoszenia odpowiedzialności za swe decyzje. Wyznaczanie rozjemców nie odpowia-

dających tym kwalifikacjom przynosi raczej szkodę niż pożytek. *W razie braku odpowiednich kandydatów należy raczej zmniejszać ilość rozjemców, a nigdy nie należy wyznaczać nieodpowiednich.* Rozjemca, o ile możliwości powinien pochodzić z innego oddziału, lecz tej samej broni co szkolony oddział i powinien być starszy od jego dowódcy; w żadnym wypadku nie może być rozjemcą oddziałowym podwładny dowódcy tego oddziału.

Każdy rozjemca powinien dążyć do posiadania jak najdokładniejszych wiadomości o *położeniu obu stron ćwiczących.* Nie wolno mu pominąć żadnej sposobności uzupełnienia pod tym względem swych wiadomości.

W szczególności rozjemca powinien przy każdej sposobności *stykać się osobiście z rozjemcą przełożonym i podwładnym oraz z rozjemcą, działającym po stronie przeciwnej,* aby wzajemnie się z nimi dzielić posiadanymi wiadomościami.

Ponadto należy udzielać uzyskanych wiadomości wszystkim tym rozjemcom, dla których dana wiadomość ma znaczenie.

Jeżeli osobiste zetknięcie się jest utrudnione powinien rozjemca porozumieć się zapomocą innych środków. W tym celu rozjemcy obierają swoje stanowiska tak, aby sobie ułatwić korzystanie ze środków łączności, oraz aby móc oddawać sobie wzajemne usługi.

9.
Wzajemne informowanie się rozjemców.

10.
Postępowanie rozjemców.
Rozstrzygnięcia rozjemcze.

Postępowanie rozjemców powinny znamionować: spokój, rozważa, bezstronność i dyskrecja. Rozjemcy nie wolno wtrącać się do pracy dowódcy lub oddziału, krytykować jego postępowania, udzielać mu rad lub wskazówek, przeszkadzać mu w pracy nadmiernem wypytywaniem o zamiary, ani udzielać żadnych wiadomości, zdradzających zamiary przeciwnika.

Rozjemca czerpie swe wiadomości z rozkazów i meldunków, wydawanych i otrzymywanych przez dowódców ćwiczących oddziałów, z informacji otrzymywanych od przełożonego rozjemcy, podwładnych rozjemców i rozjemców działających po stronie przeciwnej oraz z obserwacji, czynionych bezpośrednio.

Na podstawie tych wiadomości rozjemca powinien uregulować swoją pracę tak, żeby nie zdradzając swem zachowaniem działań ćwiczących oddziałów, we właściwym czasie znaleźć się tam, gdzie będzie potrzebny.

Należy unikać wydawania przedwczesnych rozstrzygnięć. Rozstrzygnięcia należy dawać po wyruszeniu do szturmu, oraz w tych wypadkach gdy położenie nie odpowiada warunkom rzeczywistego boju.

Rozjemcy rozstrzygają po zbadaniu położenia obydwu stron i jego ocenie na podstawie własnego doświadczenia, obowiązujących regulaminów i niniejszej instrukcji oraz na podstawie szczegółowych instrukcji wydanych przez

kierownika ćwiczenia, które mogą zawierać zasady oceny i rozstrzygania, uwzględniające szkolne cele i właściwości danego ćwiczenia.

Przez rozstrzygnięcie rozjemca określa:

- powodzenie lub niepowodzenie,
- straty,
- zdolność oddziałów do dalszej walki i zależnie od powyższego,
- dalsze prowadzenie działań lub chwilowe ich zatrzymanie.

W ćwiczeniach, w których występują rozjemcy terenowi, rozstrzyganie na linii styczności należy wyłącznie do nich.

W razie nawiązania styczności poza strefą działania rozjemców terenowych, czynności rozjemcy terenowego w stosunku do obu stron obejmuje najstarszy z pośród znajdujących się na miejscu rozjemców oddziałowych.

O ile niema rozjemcy wogóle, wówczas jego rolę pełni najstarszy znajdujący się na miejscu oficer, który, bez względu na swoją rolę w ćwiczeniu, powinien postępować bezstronnie.

Zadawanie strat przez rozjemców polega bądź tylko na określaniu ilości strat w ludziach i w materjale, bądź na określaniu strat w ludziach i materjale obok strat czasu. Straty w czasie należy zadawać zawsze wtedy, gdy oddział został zaskoczony i gdy wchodzi lub mógłby wejść w grę czynnik psychiczny. Straty

11.
Określanie
strat przez
rozjemców.

w oddziałach podają rozjemcy do wiadomości oddziałom — ilościowo, a rozjemcom przełożonym — ilościowo i procentowo.

Rozjemcy powinni określać straty w tych wypadkach, w których dowódca względnie oddział wie (widzi, słyszy i został przez rozjemcę poinformowany), że jest pod ogniem nieprzyjacielskim, a położenie jest takie, że w rzeczywistym boju musiałby ponieść straty, lub gdy oddział względnie jego dowódca zachowuje się karygodnie, a położenie pozwala na zadawanie strat.

Rozróżnia się trzy rodzaje strat:

- straty małe do 10% stanu liczebnego oddziału,
- straty średnie od 10% do 20% stanu liczebnego oddziału,
- straty ciężkie od 20% do 50% stanu liczebnego oddziału.

Straty należy zadawać stopniowo, odpowiednio do czasu i miejsca walki.

Straty ciężkie można stosować do małych oddziałów — do kompanii włącznie, jako sankcje karne za wybitnie złe zachowanie się oraz dla tych drobnych oddziałów i patroli, które znalazły się w wyjątkowo trudnych warunkach walki. Oddziałom większym (bataljon, pułk) straty ciężkie można zadawać w chwilach nagłego zaskoczenia tych oddziałów szczególnie na postoju lub w marszu, w razie uderzenia na nie

zboku lub od tyłu, lub też w razie długotrwałych i zaciętych walk.

Sposób postępowania z szeregowymi uznanymi za rannych lub zabitych określa kierownik ćwiczenia. Indywidualne wycofywanie ich z oddziałów ćwiczących do tyłu jest niezbędne przy jednoczesnem szkoleniu działania służby zdrowia. W ćwiczeniach średnich i wielkich dla utrzymania porządku wskazane jest wycofywanie pojedynczych ludzi, lecz całych pododdziałów, odpowiadających wielkością zadanyim stratom.

Wziętych do niewoli należy zawsze odsyłać do dyspozycji kierownika ćwiczenia.

Wszelkie rozstrzygnięcia, wydawane zarówno przez rozjemców najstarszych, jak i najmłodszych, powinny być nakazywane, meldowane, względnie podawane do wiadomości o ile możliwości, z zachowaniem drogi służbowej, ustalonej niniejszą instrukcją i szczegółowemi zarządzeniami kierownika ćwiczenia.

Wzgląd na konieczną szybkość dostarczenia rozstrzygnięć rozjemczych często uniemożliwia zachowanie drogi służbowej. W tym wypadku należy wszystkich pominiętych rozjemców zawiadomić o wydanych zarządzeniach jak najśpieszniej.

Zasadą zawiadamiania powinna być szybkość dostarczenia wiadomości zainteresowanym, a przede wszystkim kierownikowi ćwiczenia.

12.
Droga służ-
bowa roz-
jemców.

13.
Organizacja
łączności —
zasady
ogólne.

Warunkiem dobrego działania rozjemców jest sprawne działanie łączności.

Sprawność tę osiąga się przez przewidywanie i oszczędne wyzyskanie środków, którymi rozporządza kierownik ćwiczenia, a których zawsze będzie mało.

Zwiększanie środków łączności kierownictwa kosztem oddziałów, w sposób ograniczający należyte działanie ich łączności, mija się z celem ćwiczeń.

Odpowiedzialność za nawiązanie i utrzymanie łączności z rozjemcą podwładnym należy do rozjemcy przełożonego. Zasada ta nie zwalnia podwładnego od szukania i nawiązywania łączności z przełożonym przy każdej sposobności.

Łączność między sobą utrzymują rozjemcy przy pomocy sieci kierownictwa i środków łączności, przydzielonych im przez kierownika ćwiczenia.

Podstawą sieci łączności kierownictwa są połączenia telefoniczne, wybudowane przed rozpoczęciem ćwiczeń.

Wszyscy rozjemcy powinni być zaznajomieni dokładnie z organizacją i przepisami działania sieci łączności kierownictwa.

14.
Korzystanie
przez roz-
jemców ze
środków
łączności
oddziałów.

Rozjemcy mogą korzystać z taktycznej sieci telefonicznej z zastrzeżeniem, że w wypadkach pilnych rozmów taktycznych i operacyjnych, pierwszeństwo mają dowódcy.

Użycie innych środków łączności może nastąpić za zgodą dowódcy.

Przy użyciu telefonów należy zachować środki ostrożności, uniemożliwiające zdradzenie wiadomości, których strony ćwiczące znać nie powinny.

Przepisy niniejszej instrukcji o służbie rozjemczej mają zastosowanie również przy ćwiczeniach, połączonych ze strzelaniem ostrem. Pierwszym jednak obowiązkiem rozjemców w tych ćwiczeniach jest nadzór nad zachowaniem przez oddziały warunków bezpieczeństwa, ustalonych przepisami kierownika ćwiczenia.

15.
Rozjemstwo
w ćwicze-
niach połą-
czonych ze
strzelaniem
ostrem.

R O Z D Z I A Ł B.

SŁUŻBA ROZJEMCZA W ĆWICZENIACH MAŁYCH.

16.
Rzeczywi-
stość pola
walki.

W ćwiczeniach małych ma rozstrzygające znaczenie szkolenie szeregowych. Osiągnie ono swój cel, jeżeli rzeczywistość pola (walki z wyjątkiem skutków ognia) w niczem nie będzie odbiegała od rzeczywistości wojennej.

W myśl tej zasady pole walki w ćwiczeniach małych musi być przedstawione szeregowemu tak, jak widziałby je i odczuwał na wojnie.

17.
Organizacja
służby
rozjemczej.

W ćwiczeniach małych wszelkie obowiązki służby rozjemczej i kierownictwo pozorowania rzeczywistości pola walki ogniskują się w osobie kierownika ćwiczenia.

W ćwiczeniach do plutonu włącznie kierownik może obserwować bezpośrednio przebieg ćwiczenia i wszelkie funkcje rozjemcze pełni osobiście.

Na szczeblu kompanji (szwadronu) kierownik ćwiczenia często musi posługiwać się pomocnikami — rozjemcami (oficerami lub podoficerami), których ilość średnio należy obliczać jednym rozjemcy na pluton i dwóch jako rezerwa w ręku kierownika

W ćwiczeniach dwustronnych na szczeblu kompanii kierownik ćwiczenia niejednokrotnie musi wyznaczać do szczególnych zadań osobnych rozjemców, na przykład — obserwacja życia i zaopatrzenia w amunicję, zastosowanie biernej obrony przeciwlotniczej i t. p.

Każdy oddział, mający do wypełnienia samodzielne zadanie (patrol, placówka, boczne ubezpieczenie marszowe, i t. p.) powinien otrzymać rozjemcę. W razie współdziałania z ciężkimi karabinami maszynowymi, należy do nich przydzielać rozjemców.

Warunkiem dobrego działania służby rozjemczej w ćwiczeniach małych będzie dobór na rozjemców odpowiednich oficerów i doświadczonych podoficerów oraz omówienie z nimi w terenie przed ćwiczeniami ich zadań i sposobu łączności z kierownikiem ćwiczenia oraz między sobą.

18.
Warunek dobrego działania rozjemców.

Do zadań rozjemców należy:

a) obserwowanie urywków ćwiczenia, mogących ująć uwagi kierownika i zawiadamianie go o ich przebiegu;

b) wkraczanie w jego imieniu tam, gdzie to jest konieczne; dotyczyć to będzie przede wszystkim spotkań drobnych oddziałów, np. patroli i ubezpieczeń, poza rejonem, w którym jest możliwe bezpośrednie w mieszanie się kierownika ćwiczenia;

19.
Zadania i obowiązki rozjemców.

c) obserwowanie pracy dowódców i oddziałów;

d) zawiadamianie ich o kierunku, sile i skuteczności ognia nieprzyjacielskiego i własnego w tych wypadkach, w których dowódcy czy oddziały bądźto skutkiem niedostatecznego wyszkolenia, bądź skutkiem nieodczuwania wpływu ognia, zachowują się w sposób nie odpowiadający warunkom rzeczywistego boju;

e) ewentualne pozorowanie ognia artylerji i broni towarzyszącej przeciwnika;

f) stosowanie sankcyj karnych zgodnie z wytycznymi kierownika ćwiczenia przez zadanie strat, wstrzymanie ruchu oddziału.

20.
Postępowanie rozjemców.

Rozjemcy powinni się wystrzegać wkroczenia w rolę dowódców, co jest błędem bardzo częstym i psychologicznie zrozumiałym zwłaszcza w ćwiczeniach małych.

21.
Łączność.

Dla zapewnienia współpracy kierownika ćwiczenia z pomocnikami używa się najprostszych środków łączności, jak np. gońcy, piesi, cykliści, środki dźwiękowe, głos, gwizdek i t. p.

Dobre usługi odda tu stosowanie środków łączności wzrokowej, np. różnokolorowych chorągiewek.

Warunkiem sprawnego działania środków łączności jest uprzednie ustalenie umówionych

znaków, koniecznych do szybkiego porozumiewania się, a nie zamieszczonych w znakach regulaminowych.

Przed ćwiczeniem kierownik ćwiczenia powinien przeprowadzić odprawę ze swoimi rozjemcami w terenie tak, aby rozjemcy mogli dokładnie uświadomić sobie cel ćwiczenia i zamierzenia kierownika, wynikające w szczególności z założenia i właściwości terenowych.

22.
Odprawy.

Ćwiczenia małe powinny być doprowadzone do ostatniego okresu walki, to jest do szturm i pościgu włącznie o ile nie mają wyznaczonego innego celu. Obowiązkiem jednak rozjemców jest niedopuszczyć do zwania się oddziałów wręcz.

23.
Styk
oddziałów.

Ogień amunicją ślepą należy przerywać w odległości nie mniejszej niż 50 m od przeciwnika.

Rozjemcy zapisują kolejno treść, miejsce i czas znamiennych zdarzeń (patrz załącznik nr. 1), zgodnie z wytycznymi kierownika ćwiczenia. Dane te przedstawiają kierownikowi przed mówieniem.

24.
Notatki
z przebiegu
ćwiczenia.

R O Z D Z I A Ł C.

SŁUŻBA ROZJEMCZA W ĆWICZENIACH ŚREDNICH.

25.
Ćwiczenie
średnie cel
i charakter.

Ćwiczeniami średnimi nazywa się ćwiczenia jednostek w ramach od bataljonu do pułku i większego zgrupowania taktycznego (do dywizji piechoty ewentualnie brygady kawalerji wyłącznie). Celem ćwiczeń średnich jest szkolenie nie tylko szeregowych, ale w jeszcze większym stopniu dowódców.

Podstawowym warunkiem osiągnięcia celu tych ćwiczeń jest jak najlepsze odtworzenie rzeczywistości pola walki oraz tych czynników, które mogą wpłynąć na zorientowanie się dowódców co do położenia i na ich decyzję. W związku z tem wszelkie wysiłki kierownika ćwiczenia i jego aparatu pomocniczego przedewszystkiem muszą zmierzać do dobrego zorganizowania pozorowania ognia, a następnie do zorganizowania sieci łączności kierownictwa.

26.
Podział
rozjemców.

W ćwiczeniach bataljonu i pułku występują rozjemcy oddziałowi i terenowi oraz specjaliści rozjemcy łączności, lotnictwa i obrony przeciwlotniczej. W ćwiczeniach takich jednostek rozjemca bataljonowy względnie pułkowy jest jednocześnie rozjemcą strony.

O ile w ćwiczeniach średnich uczestniczy więcej niż pułk, oprócz wymienionych rozjemców, można wyznaczać także rozjemców stron.

Ponieważ ćwiczenia średnie zasadniczo organizują pułki względnie wielkie jednostki, w zakresie ich środków organicznych, przeto kierownik ćwiczenia musi się powodować przy wyznaczaniu rozjemców oraz użyciu środków łączności i lokomocji jak najdalej idącą oszczędnością personelu i środków materiałowych.

27.

Ilość rozjem-
ców.

Zasadniczo należy wyznaczać przy ćwiczeniach:

a) *bataljonu*: — jednego rozjemcę oddziałowego bataljonu z jednym pomocnikiem; po jednym rozjemcy na kompanię i ewentualnie rozjemców terenowych zależnie od potrzeby, o ile kierownik ćwiczenia osobiście nie może zapewnić rozjemstwa na całym terenie ćwiczenia;

b) *pułku*: — jednego rozjemcę pułkowego z jednym pomocnikiem;

— na każdy bataljon jednego rozjemcę bataljonowego z dwoma pomocnikami (w pułku kawalerji 1 na szwadron);

— po jednym rozjemcy terenowym na każde dwa bataljony walczące z sobą, o ile jest przewidywane ich zetknięcie się;

— jednego specjalnego rozjemcę łączności;

— jednego specjalnego rozjemcę lotnictwa i obrony przeciwlotniczej.

W artylerji: — na baterję, działającą samodzielnie jednego rozjemcę oddziałowego;

— na dywizjon trzech rozjemców oddziałowych;

c) *w ćwiczeniach średnich zgrupowania większego od pułku*, ilość rozjemców obliczamy według zasad ustalonych dla pułku, dodając rozjemców stron i potrzebnych rozjemców, specjalnych. W tych ćwiczeniach kierownik powinien zachować sobie pewną, zresztą minimalną, rezerwę rozjemców. Ponadto kierownik ćwiczenia powinien przydzielić rozjemcom bataljonowym po jednym lub po dwóch doświadczonych podoficerów, wyłącznie dla utrzymania łączności.

28.
Rozjemcy
oddziałowi
— zadania
i obowiązki.

Zadaniem rozjemców oddziałowych jest:

a) obserwowanie pracy dowódców i oddziałów, łączności taktycznej oraz czynnej i biernej obrony przeciwlotniczej;

b) kierowanie podległą służbą rozjemczą;

c) meldowanie położenia rozjemcom przełożonym, oraz meldowanie bezpośrednio kierownikowi ćwiczenia tych decyzji dowódców, które mogą mieć wpływ na przebieg całości ćwiczenia;

d) wymiana wiadomości z rozjemcami oddziałów sąsiednich oraz z rozjemcami strony przeciwnej; *z chwilą znalezienia się w strefie działania rozjemcy terenowego natychmiastowe porozumienie się z tym rozjemcą i zawiadomienie go o położeniu swego oddziału;*

e) informowanie dowódców o kierunku, sile i skutkach nieprzyjacielskiego ognia piechoty (w szczególności ciężkich karabinów maszynowych i broni towarzyszącej), ognia artylerji oraz o działaniu lotnictwa nieprzyjacielskiego i określanie strat na podstawie wytycznych kierownika;

f) zawiadamianie dowódców oddziałów o postanowieniach kierownika ćwiczenia i rozjemców terenowych;

g) wkraczanie przez rozstrzygnięcie rozjemcze, jeżeli rozwój działań doprowadził do położenia nienaturalnego jeszcze przed nawiązaniem styczności lub gdy rozjemca terenowy nie działa;

h) obserwacja zaopatrzenia i ewakuacji;

i) pozorowanie względnie współudział w pozorowaniu ognia artylerji strony przeciwnej, zależnie od organizacji pozorowania, ustalonej przez kierownika ćwiczenia. Poza tem do szczególnych obowiązków rozjemców oddziałowych artylerji należy:

a) obserwowanie łączności artylerji z oddziałami wspieranemi;

b) zawiadamianie rozjemcy terenowego, rozjemców oddziałowych wspieranej piechoty i rozjemców przełożonych o ogniu ich artylerji i możliwych jego skutkach.

Wszyscy rozjemcy oddziałowi dopilnowują:

- przestrzegania sygnałów niszczeń,
- sposobu obejścia przeszkody, aż do czasu jej usunięcia.

29.
Sposób pracy
rozjemców
oddziałowych
— łączność.

Zasadniczo każdy oddział, mający samodzielne zadanie powinien mieć rozjemcę oddziałowego. W myśl zasady, iż *rozjemcy pracują nie dla oddziałów, lecz dla całości ćwiczenia*, przydziela się rozjemców oddziałowych *nie do dowódców, lecz do oddziału i to nie do jednostek organizacyjnych wyłącznie, lecz także do grup taktycznych* (np. w marszu: do straży przedniej, podjazdu, patrolu i t. d.).

Jeżeli rozjemcy oddziałowi znajdą się w strefie działania rozjemców terenowych, a warunki nie pozwalają na jednoczesne informowanie rozjemców przełożonych i terenowych, pierwszeństwo należy dać rozjemcom terenowym.

Rozjemca oddziałowy nie jest skrepowany miejscem postoju dowódcy oddziału, tam jednak zwykle będzie się znajdował.

Zasadniczym środkiem łączności rozjemców oddziałowych jest przydzielony mu wierzchołek oraz luzak. Poza tem korzystają oni z po

łączeń telefonicznych kierownictwa i z sieci taktycznej.

Do zadań rozjemców terenowych należy:

30.

Zadania
rozjemców
terenowych.

a) rozstrzyganie na linii styczności stron, w zakresie ustalonym przez kierownika ćwiczenia, na podstawie poznanego położenia i po wysłuchaniu opinii rozjemców oddziałowych;

b) zawiadamianie kierownika ćwiczenia o położeniu i domaganie się od niego rozstrzygnięć w sprawach zastrzeżonych sobie przez kierownika;

c) współdziałanie a ewentualnie kierowanie pozorowaniem ognia, przy pomocy środków pozorowania, przydzielonych w tym celu rozjemcom terenowym przez kierownika ćwiczenia.

Przed nawiązaniem styczności przez strony rozjemca terenowy zbiera dane o położeniu u rozjemców wszelkich szczebli, a zwłaszcza u rozjemców oddziałowych.

O ile kierownik ćwiczenia nie porobił szczególnych zastrzeżeń co do rozstrzygania, rozjemca terenowy rozstrzyga o wynikach styczności, względnie walki do kompanii włącznie w ćwiczeniach bataljonowych, a do bataljonu włącznie w ćwiczeniach pułku lub większych zgrupowań.

Rozjemca terenowy w ćwiczeniach średnich powinien zdawać sobie sprawę, że musi działać

samodzielnie, gdyż czas i rodzaj ćwiczenia nie pozwolą mu na szybkie otrzymanie rozstrzygnięcia kierownika ćwiczenia oraz, że długie wy-czekiwanie oddziałów na rozstrzygnięcie roz-jemcze paczy zupełnie rzeczywistość pola walki.

31.
Sposób pracy
i łączność
rozjemców
terenowych.

Odpowiednio do wskazań kierownika cwi-czenia rozjemcy terenowi przed nawiązaniem styczności:

a) bądź maszerują z oddziałami czo-łowemi jednej ze stron, co jest zasadą w razie walki spotkaniowej, gdy strony przeciwne wyruszają przeciw sobie ze znacznej odległości;

b) bądź są umieszczeni w tych wy-cinkach terenowych, w których kierownik ćwiczenia przewiduje nawiązanie stycz-ności. co się stosuje zasadniczo wtedy, gdy jedna ze stron jest umiejscowiona lub gdy można przewidzieć miejsce spotkania.

Od chwili nawiązania styczności, rozjemcy terenowi ustawiają na miejscu widocznym swój znak (białą chorągiew). Rozjemcy terenowi po-winni mieć zapewnioną stałą łączność z kierow-nikiem ćwiczenia jeszcze przed nawiązaniem styczności przez oddziały.

32.
Rozjemcy
specjalni.

W ćwiczeniach średnich zazwyczaj będą wyznaczani rozjemcy specjali:

a) łączności,

b) lotnictwa i obrony przeciwlotniczej.

Innych rozjemców specjalnych może kierownik ćwiczenia wyznaczać w miarę potrzeby i wtedy ich obowiązki będą odpowiadały obowiązkom rozjemców tego samego rodzaju w ćwiczeniach wielkich.

Rozjemców specjalnych uzbrojenia nie należy wprowadzać do ćwiczeń średnich. Do obowiązków wszystkich rozjemców, a w szczególności rozjemców oddziałowych należy obserwowanie zaopatrywania w amunicję.

Zadanie rozjemcy łączności polega na:

a) obserwowaniu wykorzystania środków łączności przez dowódców;

b) obserwowaniu działania łączności pod względem technicznym i wyszkolenia obsługi;

c) zbliżeniu do rzeczywistości pracy oddziałów łączności przez takie utrudnienia, jakie by się najprawdopodobniej zdarzały w rzeczywistości.

W zakres obowiązków rozjemcy łączności nie wchodzi wprawdzie obserwowanie pracy dowódców co do łączności taktycznej, jest on jednak obowiązany meldować kierownikowi ćwiczenia, jak się odbiło na pracy dowódcy działanie łączności technicznej.

Podległość i sposób pracy rozjemcy lotnictwa i obrony przeciwlotniczej określa kierownik ćwiczenia.

33.
Zadania
rozjemcy
łączności.

34.
Rozjemca
lotnictwa
i obrony

przeciwlot-
niczej.

Obowiązkiem jego jest:

a) obserwowanie współpracy samolotów z oddziałami na ziemi, obserwowanie stosowania przez oddziały biernej i czynnej obrony przeciwlotniczej;

b) stawianie rozjemcom oddziałowym wniosków co do zastosowania sankcji karnych wobec oddziałów (straty w ludziach, materiale i czasie, które byłyby spowodowane działaniem lotnictwa);

c) zawiadamianie kierownika i rozjemców oddziałowych o prawdopodobnych wynikach stosowanej czynnej i biernej obrony przeciwlotniczej.

Bardzo ważną jest rola tego rozjemcy, o ile chodzi o stwierdzenie skuteczności biernej obrony przeciwlotniczej jednostek artylerji.

35.
Odprawy
rozjemców.

Przed ćwiczeniem kierownik ćwiczenia zarządza odprawę, na której poucza rozjemców

a) o celu ćwiczenia, założeniu i o swoich zamierzeniach;

b) o organizacji służby rozjemczej;

c) o organizacji łączności;

d) o organizacji pozorowania ognia

e) o szczególnych obowiązkach rozjemców.

Oprócz tego ustala zasady ocen i zasad rozstrzygania.

Podczas dłużej trwających ćwiczeń jest ponadto celowe urządzenie odpraw dla rozjem

ców stron i starszych rozjemców oddziałowych (pułkowych, bataljonowych, dywizyjnych) w czasie przerw w ćwiczeniach.

Pożądane jest, aby rozjemcy przed ćwiczeniem poznali teren ćwiczenia.

Kierownik ćwiczenia powinien dążyć do tego, aby wszyscy rozjemcy mieli konie wierzchowe, a o ile możliwości także luzaków. W każdym razie rozjemca pułkowy i bataljonowy muszą mieć konie.

36.
Środki
lokomocji
(konie
wierzchowe).

Rozjemcy posługują się środkami łączności, przydzielonemi im przez kierownictwo, siecią kierownictwa, a prócz tego wykorzystują środki łączności stron (patrz § 14).

37.
Środki
łączności
rozjemców.

Głównym środkiem przesyłania wiadomości przez rozjemców będą środki żywe.

W miarę posiadanych środków i zależnie od właściwości ćwiczenia kierownik ćwiczenia powinien się starać zapewnić rozjemcom terenowym łączność telefoniczną z kierownictwem.

Najoczęściej rozporządzalne środki łączności nie pozwolą na szersze rozbudowanie sieci kierownictwa, skutkiem czego trzeba się ograniczyć do wybudowania jednej linii telefonicznej łączącej strony ćwiczące (oś łączności kierownictwa), umieszczając centrale telefoniczne (stacje) w miejscach, gdzie jest przewidywane rozegranie głównych urywków walki.

38.
Sieć
łączności
kierownictwa.

W miarę możliwości można budować odgałęzienia do składnic meldunkowych, umieszczonych zboku osi łączności.

Centrale i stacje telefoniczne powinny być tak rozmieszczone w sieci, aby rozjemcom terenowym zapewnić potrzebną łączność z miejsc ich pobytu, zarówno wyznaczonych, jak przewidywanych.

39.
Tempo walki.

Kierownik ćwiczenia oraz wszyscy rozjemcy, a zwłaszcza oddziałowi, muszą stale baczyc, aby tempo walki odpowiadało rzeczywistości wojennej t. j., aby oddziały w swoich poruszeniach liczyły się ze skutkami ognia przeciwnika.

W przeciwnym razie jest konieczne wkroczenie rozjemców w celu uprzytomnienia dowódcom, że nieodpowiednie zachowanie się oddziałów w ogniu naraża je na straty i niepowodzenie oraz, że metodyczne posuwanie się oddziałów chroni od większych strat.

Jeżeli tempo przestaje odpowiadać warunkom rzeczywistej walki, rozjemcy powinni zadawać straty, a gdy nawet to nie poskutkuje, zatrzymywać oddziały na czas przez siebie określony.

40.
Styk
oddziałów.

Gdy położenie na to zezwala, można dopuszczać do wyruszenia do szturm (szarży), jednak oddziały piechoty należy zatrzymywać

w odległości 50 m, a oddziały kawalerji w odległości 200 m od siebie.

Dlatego na rozjemców spada obowiązek oceny położenia, jakie mogłoby się wytworzyć, gdyby w tych warunkach walka wręcz rzeczywiście się rozegrała, i rozstrzygnięcia o wyniku takiej walki.

Każdy rozjemca prowadzi chronologiczne zestawienie zdarzeń w postaci zapisków według wzoru, ustalonego dla dziennika czynności (patrz załącznik Nr. 1).

41.
Czynności
sprawozdaw-
cze, zesta-
wienie wy-
padków.

Rozjemcy bezpośrednio podlegli kierownikowi ćwiczenia składają mu meldunki o przebiegu swej pracy i spostrzeżeniach (na zarządzenie kierownika — pisemnie), podkreślając zagadnienia potrzebne, ich zdaniem kierownikowi ćwiczenia do omówienia lub wymagające wyjaśnień.

R O Z D Z I A Ł D.

SŁUŻBA ROZJEMCZA W ĆWICZENIACH WIELKICH.

42.
Ćwiczenia
wielkie—cel
i charakter.

Ćwiczeniami wielkimi nazywamy, te w których występuje jedna lub więcej wielkich jednostek. Celem tych ćwiczeń jest szkolenie wielkich jednostek oraz wyższych dowódców i ich sztabów.

W ćwiczeniach wielkich oprócz zagadnień taktycznych bada się także zagadnienia strategiczne. Działania rozgrywają się wogóle na rozległych przestrzeniach, co stwarza bardzo trudne warunki dla służby rozjemczej i pozorowania. Ostatecznie najważniejszym i nieodzownym warunkiem sprawnego przebiegu ćwiczenia, staje się zagadnienie łączności. Ćwiczenia wielkie zatem wymagają jak najdokładniejszego przygotowania, a działania służby rozjemczej i pozorowania muszą się oprzeć na planie zawczasu gruntownie opracowanym.

43.
Plan użycia
służby roz-
jemczej.

Plan użycia służby rozjemczej zawiera:

a) organizację i hierarchję rozjemstwa,

b) podział zadań, środków łączności i lokomocji pomiędzy podległy personel

oraz szczegółowe wskazówki dla rozjemców, podporządkowanych bezpośrednio kierownikowi ćwiczenia;

c) organizację sieci łączności kierownictwa,

d) ustalenie zasad ocen i zakresu rozstrzygania każdego rodzaju rozjemców;

e) organizację i sposób pozorowania ognia.

W ćwiczeniach wielkich niepodobna przewidzieć wszelkich możliwości, wymagających wykraczania kierownika i dlatego w tych ćwiczeniach jest niezbędne utworzenie sobie przez kierownika rezerwy rozjemców oraz rezerwy środków łączności i lokomocji.

Kierownik ćwiczenia, organizując swój sztab, powinien, stosownie do celu i właściwości ćwiczenia, ustalić podział sztabu, względnie jego pracy odpowiednio do:

- a) dowodzenia stronami,
- b) kierowania służbą rozjemczą i aparatem pozorowania rzeczywistości pola walki.

Rozjemca przy dowódcy strony jest „rozjemcą strony” (czerwonej lub niebieskiej). Jego obowiązki w stosunku do kierownika ćwiczenia, dowódcy strony i podległego mu aparatu rozjemczego, odpowiadają obowiązkowi rozjemcy przy dowódcy wielkiej jednostki.

44.
Organizacja
kierownictwa
ćwiczeń.

45.
Rozjemcy
stron —
zadania i
obowiązki.

46.
Zadania i obowiązki rozjemców przy dowództwach wielkich jednostek.

Zadania i obowiązki rozjemców przy dowództwach wielkich jednostek są następujące:

a) obserwowanie pracy dowódców i sztabów,

b) kierowanie podległą służbą rozjemczą (w stosunku do rozjemców podporządkowanych rozjemcy przy dowództwie wielkich jednostek ma prawa przełożonego i jest odpowiedzialny za sprawne pełnienie przez nich służby),

c) stałe zawiadamianie o położeniu rozjemcy przełożonego, rozjemców sąsiadów i rozjemców terenowych,

d) wkraczanie w stosunku do oddziałów, w razie złego działania rozjemców oddziałowych lub niemożności spełnienia swego zadania z przyczyn od nich niezależnych.

Wszystkie te zadania rozjemcy przy dowództwie wielkich jednostek wykonywa osobiście i przez przydzielonych mu do pomocy oficerów. Jeden z nich powinien być wyznaczony wyłącznie do obserwowania pracy sztabu.

Łączność telefoniczna rozjemców przy wielkich jednostkach z kierownikiem ćwiczenia i ewentualnie rozjemcą strony napotka na duże trudności, zwłaszcza w działaniach ruchowych. Najpewniejszym środkiem łączności rozjemcy przy dowództwie wielkiej jednostki jest motocykl (samochód).

Rozjemców terenowych należy wybierać z pośród oficerów najbardziej doświadczonych, gdyż ich rola w ćwiczeniach wielkich jest szczególnie ważna. Zadania ich są podobne do zadań rozjemców terenowych w ćwiczeniach średnich (patrz § 30). O ile kierownik ćwiczenia nie porobił zastrzeżeń co do rozstrzygania wówczas rozjemca terenowy ma prawo rozstrzygania o wynikach styczności, lecz tylko do ram pułku włącznie oraz o ile jego postanowienie nie wpłynie rozstrzygająco na przebieg całości ćwiczenia. W tym ostatnim wypadku powinien się odwoływać zawsze do osobistego rozstrzygnięcia kierownika. Jeżeli niema widoków użycia na czas łączności z kierownikiem ćwiczenia, a działania wymagają szybkiego rozstrzygnięcia rozjemczego, rozjemca terenowy nie powinien wahać się przed samodzielnym rozstrzygnięciem w myśl ogólnych wytycznych kierownika ćwiczenia, pamiętając, że brak rozstrzygnięcia lub jego opóźnienie może niejednokrotnie wypaczyć ćwiczenie.

47.

Rozjemcy terenowi — ich zadania.

Ilość rozjemców terenowych zależy jest od właściwości ćwiczenia oraz od terenu na którym ćwiczenie się rozgrywa. Należy prześledzić na każdy wycinek terenu, w którym spotkają się ze sobą dwa pułki (zgrupowania taktyczne przeciwne)—jednego rozjemcę terenowego z 2 lub 3 pomocnikami i odpowiednią ilością środków łączności.

48.

Ilość rozjemców terenowych.

49.
Sposób pracy
i łączność
rozjemców
terenowych.

Przepisy określające sposób pracy rozjemców terenowych w ćwiczeniach średnich mają również zastosowanie i w ćwiczeniach wielkich (patrz § 31).

Przed nawiązaniem styczności rozjemcy terenowi określają swoje miejsce postoju, wystawiają swój znak (białą chorągiew), rozstawiają w terenie swoich pomocników, wyznaczając im zadania, i nawiązują łączność z kierownikiem.

W tym celu muszą być zaopatrzeni w środki łączności, pozwalające na włączanie się do sieci kierownictwa, względnie na uzupełnianie tej sieci.

Z chwilą ustalenia swego stanowiska rozjemca terenowy organizuje w tym miejscu swoją składnicę meldunkową pod kierownictwem jednego z przydzielonych mu oficerów pomocników.

O ile w ramach sieci łączności kierownictwa jest wybudowana osobna sieć pozorowania ognia, wówczas rozjemca terenowy włącza się także do tej sieci.

50.
Rozjemcy
oddziałowi.

Zadania i obowiązki rozjemców oddziałowych w wielkich ćwiczeniach oraz sposób ich pracy i łączność są podobne, jak w ćwiczeniach średnich (patrz § 28).

Na pułk broni przydziela się jednego rozjemcę pułkowego z odpowiednią ilością pomocników, a mianowicie:

a) w pułkach piechoty 5 pomocników, z których 3 należy przeznaczyć na rozjemców bataljonowych, 2 zaś stanowi rezerwę rozjemcy pułkowego;

b) w pułku kawalerji — 5 pomocników;

c) w pułku artylerji — na każdy dywizjon 1 rozjemcę z 2 pomocnikami.

Oddziały piechoty należy zatrzymywać w odległości 100 metrów od siebie; szarżujące oddziały kawalerji w odległości 300 metrów.

51.
Styczność
oddziałów.

Wobec tego na rozjemcę spada obowiązek oceny położenia, które mogłoby się wytworzyć, gdyby w tych warunkach walka wręcz rzeczywiście się rozegrała.

W miarę potrzeby można wyznaczać rozjemców specjalnych do wszelkich broni i służb. Zadania ich wynikają z celu, do którego są wyznaczani.

52.
Rozjemcy
specjalni.

Zagadnienia dotyczące pracy rozjemców specjalnych obydwóch stron skupia i rozstrzyga kierownictwo kierownik w drodze przez dowódców, względnie szefów odpowiednich broni i służb.

Podległość rozjemców specjalnych zasadniczo wynika z ogólnych zasad podległości. W pracach technicznych jednak rozjemcy specjaliści na różnych szczeblach mają prawo i obowiązek porozumiewania się z sobą. Rozjemcy

specjalni wyższych szczebli mają prawo żądania meldunków technicznych i wydawania wytycznych technicznych rozjemcom tej samej specjalności na szczeblach niższych.

Poniżej są podane najczęściej występujące zadania rozjemców specjalnych.

53.

Rozjemcy
artylerji i u-
zbrojenia
przy wyż-
szych do-
wództwach.

W wielkich ćwiczeniach można wyznaczać oddzielnych rozjemców artylerji i uzbrojenia przy wyższych dowództwach.

Przydziela się ich do rozjemców przy dowództwach stron i wielkich jednostek.

Zadaniem ich jest:

a) czuwanie nad sprawnem działaniem wszystkich szczebli rozjemstwa artylerji;

b) ogólna ocena całości działań i używania artylerji obu stron, względnie wielkich jednostek i wyszkolenia artylerji oraz ocena użycia artylerji w poszczególnych urywkach boju;

c) kontrola zaopatrzenia i zużycia amunicji.

54.

Rozjemcy
łączności.

Rozjemcami łączności są oficerowie łączności, przydzielani do rozjemców stron, względnie do rozjemców wielkich jednostek.

Zadaniem ich jest:

a) obserwacja sposobu używania oddziałów łączności przez dowódców;

b) obserwacja działania łączności po

względem technicznym, obserwacja sprawności obsługi, wyszkolenia oraz jakości sprzętu, jego wykorzystania i t. d.;

c) zbliżanie do rzeczywistości pracy oddziałów łączności przez stwarzanie im trudności, jakieby wynikały ze zdarzeń które w warunkach ćwiczebnych nie znajdują wyrazu (ogień utrudniający pracę budowlanym patrołom telefonicznym, rozbicie centrali przez artylerję, przerwy w kablu, przeszkody w pracy radja i t. d.).

Rozróżniamy następujące rodzaje rozjem-
lotnictwa i obrony przeciwlotniczej:

a) rozjemca lotnictwa i obrony przeciwlotniczej przy dowódcy strony;

b) rozjemca lotnictwa i obrony przeciwlotniczej przy wielkiej jednostce;

c) powietrzny rozjemca lotnictwa przy jednostkach lotniczych (eskadrze, dywizjonie);

d) rozjemca lotniskowy;

e) rozjemca lotnictwa i obrony przeciwlotniczej przy jednostkach obrony przeciwlotniczej.

Podległość obrońców *a)* i *b)* reguluje § 52.

Rozjemcy lotniskowi i powietrzni podlegają bezpośrednio rozjemcy przy dowódcy

ay.

Rozjemcy artylerji przeciwlotniczej i od-

55.

Rozjemcy
lotnictwa i o-
brony prze-
ciwlotniczej.

działów balonowych podlegają rozjemcy lotniczemu przy dowódcy strony.

56.
Zadania roz-
jemców lot-
nictwa i o-
brony prze-
ciwlotniczej.

Zadania poszczególnych rodzajów rozjemców lotnictwa i obrony przeciwlotniczej są następujące:

a) *Rozjemca lotnictwa i obrony przeciwlotniczej przy dowódcy strony:*

- obserwuje użycie i pracę lotnictwa oraz jednostek obrony przeciwlotniczej;
- kieruje podległą służbą rozjemczą;
- przekazuje kierownikowi ćwiczenia wiadomości dotyczące technicznego działania lotnictwa i jednostek obrony przeciwlotniczej oraz wiadomości niezbędne kierownikowi do rozstrzygnięć rozjemczych w sprawach lotnictwa i obrony przeciwlotniczej.

b) *Rozjemca lotniczy i obrony przeciwlotniczej przy wielkich jednostkach*

- obserwuje użycie i działanie własnego lotnictwa i jednostek obrony przeciwlotniczej oraz działanie lotnictwa nieprzyjacielskiego w wypadku działania tego lotnictwa na odcinku wielkiej jednostki

- obserwuje zachowanie się oddziałów i współpracę oddziałów na ziemi z lotnictwem własnym;

- informuje swych przełożonych rozjemców i przedstawia kierownictwu w dro

dze służbowej wnioski co do niewykorzystywania wiadomości zebranych przez lotnictwo strony przeciwnej w razie, gdyby dany samolot można było zestrzelić.

c) *Powietrzny rozjemca lotniczy przy jednostce lotniczej:*

- obserwuje pracę dowódcy jednostki lotniczej na ziemi;

- obserwuje pracę poszczególnych samolotów, względnie ich zespół w powietrzu (lejąc z niemi);

- obserwuje stosowanie obrony przeciwlotniczej przez oddziały na ziemi i zachowanie się płatowców podczas ognia z ziemi;

- przedstawia rozjemcy lotniczemu strony wnioski co do sankcyj karnych w stosunku do jednostek lotniczych, względnie pojedynczych samolotów obu stron, a szczególnie strony własnej;

- informuje przełożonych rozjemców;

- niedopuszcza do przekazania lub wykorzystania wiadomości zebranych przez samoloty w czasie wykonywania ich zadań w powietrzu w tych wypadkach, w których uzna, że w warunkach rzeczywistego boju byłoby niemożliwe zebranie tych wiadomości, względnie ich przekazanie.

d) *Rozjemca lotniskowy:*

— obserwuje pracę komendanta lotniska i wszystkich jednostek lotniczych co do przestrzegania przepisów służby na lotnisku;

— obserwuje działanie lotnictwa nieprzyjacielskiego w wypadkach nalotu na lotnisko i zastosowanie w związku z tem biernej i czynnej obrony przeciwlotniczej;

— informuje rozjemców przełożonych;

— przedstawia kierownictwu w drodze służbowej wnioski co do niewykorzystywania danych zebranych przez lotnictwo strony przeciwnej w razie, gdyby dany samolot można było zestrzelić;

— nie dopuszcza do lotów samolotów, które wskutek zarządzenia kierownika ćwiczeń mają wstrzymane loty.

e) *Rozjemca lotnictwa i obrony przeciwlotniczej przy jednostkach obrony przeciwlotniczej:*

— obserwuje prace jednostek obrony przeciwlotniczej i ocenia skuteczność ich działania;

— obserwuje zachowanie się samolotów pod ogniem obrony przeciwlotniczej i przedstawia kierownikowi ćwiczenia przepisana drogą wnioski co do strat w samolotach.

Ilość rozjemców lotniczych należy obliczać następujący sposób:

57.
Ilość rozjem-
ców lotni-
czych.

— rozjemców lotniskowych po jednym na lotnisko,

— rozjemców powietrznych po dwu na eskadrę, a oprócz tego po jednym na dywizjon myśliwski.

Innym rodzajom rozjemców — można przydzielać pomocników w miarę potrzeby.

Praca lotnictwa i jej wyniki — dadzą się ogodnić celowo i wyzyskać przez służbę rozjemczą, o ile będzie ciągła możność i szybkość rozumiewania się rozjemców.

58.
Łączność
służby roz-
jemczej lot-
nictwa.

W tym celu lotnicza służba rozjemcza musi porządkować licznymi i szybkimi środkami łączności. W szczególności każdy rozjemca lotniczy musi mieć samochód względnie motocykl, rozjemcy powietrzni również i samoloty. Po-
tem lotnicza służba rozjemcza musi mieć wewnętrzną sieć radiową.

Rozjemcy saperów podlegają rozjemcom przy oddziałach, względnie przy wielkich jednostkach, do których oddziały saperskie są przydzielone. Zadaniem ich jest:

59.
Rozjemcy
saperów.

a) zawiadamianie kierownika ćwiczenia, rozjemców przełożonych i rozjemców zainteresowanych o zmianach jakieby za-
szły w terenie, wskutek wydanych, lecz w rzeczywistości nie wykonanych roz-

kazów zniszczeń, budowy barykad, mostów oraz fortyfikacji polowych; kontrolowanie możliwości wykonania tych prac z uwzględnieniem czasu i posiadanych środków,

b) zawiadamianie dowódców oddziałów ćwiczących o powstawaniu względnie usuwaniu tych przeszkód,

c) kierownictwo pozorowania zniszczeń i przeszkód.

60.
Odprawa roz-
jemców w
ćwiczeniach
wolnych.

Kierownik ćwiczenia poucza rozjemców na odprawie przed ćwiczeniami:

a) o celu ćwiczenia, założeniu i swoich zamierzeniach,

b) o organizacji służby rozjemczej,

c) o sieci łączności kierownictwa i o przepisach działania łączności, przy-
czem każdy rozjemca powinien otrzymać szkic sieci łączności kierownictwa,

d) o przyjętym sposobie pozorowania rzeczywistości pola walki,

e) ustala zasady ocen i zasady rozstrzygania, dokładnie określając prawa rozjemców co do rozstrzygnięć rozjem-
czych.

Ponadto, w czasie ćwiczeń trwających dłużej niż jeden dzień, powinny się odbywać w miarę potrzeby odprawy:

— u kierownika ćwiczenia;

- u rozjemców stron;
- u rozjemców przy dowództwach wielkich jednostek.

Odprawy te należy wyznaczać w takich miejscach, do których dojazd jest najkrótszy dla większości rozjemców, przyczem rozjemcy przełożeni powinni dojeżdżać do frontu, a nie naodwrot.

Sieć łączności kierownictwa podlega kierownikowi ćwiczenia. Powinna być zbudowana przed rozpoczęciem ćwiczenia.

61.
Sieć łączności kierownictwa.

Podstawą sieci łączności kierownictwa są połączenia telefoniczne.

Końcem sieci kierownictwa są bezpośrednie połączenia kierownictwa z rozjemcami terenowymi oraz rozjemcami stron.

Dla łączności operacyjnej kierownika ćwiczenia z dowódcami stron należy wybudować oddzielne linje lub zastrzec przewody. Ponadto sieć kierownictwa powinna mieć odrębne połączenia z lotniskami, i w miarę możliwości, przewody zarezerwowane do porozumiewania się z sobą rozjemców lotnictwa przy dowódcach stron.

Należy zgóry przewidzieć zmiany miejsc postoju kierownictwa, aby nie wywoływać przerwy w działaniu łączności.

Ważne punkty sieci łączności kierownictwa należy organizować jako składnice meldunko-

we. Kierownicy tych składnic zbierają nadsyłane meldunki, określają ich pilność i przekazują je zainteresowanemu rozjemcom.

62.

Wewnętrzna
radjowa sieć
służby roz-
jemczej.

Organizację wewnętrznego systemu radiowego służby rozjemczej zarządza kierownik ćwiczenia, przydzielając stacje radiowe do rozporządzenia rozjemców terenowych i rozjemców przy dowództwach wielkich jednostek, oddziałowych i lotniczych zależnie od potrzeby.

63.

Karność sieci
łączności kie-
rownictwa.

Surowa karność jest jednym z głównych warunków sprawności działania sieci łączności.

Stosowanie się do przepisów łączności wydanych przez kierownictwo obowiązuje wszystkich rozjemców.

Celem odciążenia sieci, rozjemcy podają przełożonym wiadomości w postaci krótkich rozmów telefonicznych.

Nadawanie telefonogramów należy ze względu na przeciążenie sieci ograniczyć jak najbardziej.

64.

Przydział
środków łącz-
ności roz-
jemcom.

Należy się z tem liczyć, że nawet szeroko rozbudowana sieć łączności kierownictwa nie będzie mogła obsłużyć wszystkich rozjemców, dlatego jest celowe przydzielanie patroli telefonicznych poszczególnym rozjemcom dla uzupełniania sieci telefonicznej kierownictwa.

Przeciętne zaopatrzenie rozjemców w środki łączności i lokomocji przedstawia się w sposób następujący:

— na każdego rozjemcę (i pomocnika, z wyjątkiem rozjemców lotnictwa) koń wierzchowy z luzakiem.

Ponadto:

— na rozjemcę przy wielkiej jednostce i na rozjemcę strony — samochód osobowy, motocykl oraz 3 gońców konnych,

— na rozjemcę terenowego należy przydzielać niezależnie od drużyny łączności — samochód (półciężarowy) lub motocykl i wóz z parą koni na sprzęt, 3 gońców konnych oraz rezerwowego konia wierzchowego,

— na pułkowego rozjemcę oddziałowego — 5 konnych łączników oraz rezerwowego konia pod wierzch. Rozjemca pułkowy, zależnie od potrzeby, przydziela konnych łączników podwładnym rozjemcom oddziałowym.

Rozjemcy lotnictwa powinni otrzymać:

rozjemca lotnictwa strony — samochód osobowy,

rozjemca lotnictwa wielkiej jednostki — motocykl,

rozjemca lotniskowy — motocykl,

rozjemca powietrzny — motocykl i samolot.

Szybkim informowaniu kierownictwa przez rozjemców odda wielkie usługi przydział gołębi pocztowych rozjemcom wszystkich kategorii.

65.

Obowiązki
rozjemców
wobec łącz-
ności tak-
tycznej.

Wszyscy rozjemcy muszą zwracać szczegól-
ną uwagę na działanie łączności pod wzglę-
dem taktycznym. W tym celu powinni zazna-
czać w swoich dziennikach (patrz załącznik 1):

a) czas otrzymania meldunku, wzglę-
nie wysłania rozkazu, jaką drogą tech-
niczną przekazano rozkazy lub wiadomości
oraz czy ewentualnie wykorzystano różne
środki dla tem pewniejszego działania
łączności;

b) ile czasu zużyto na techniczne
przekazanie meldunku (rozkazu) i czy czas
trwania przekazywania nie wpłynął ujemnie
na bieg działań;

c) czy w chwili wydawania rozkazu
dowódca mógł mieć bardziej jasne i szer-
sze wiadomości, czy starał się o ich
uzyskanie, czy podkomendni samorzutnie
meldowali o ważnych wydarzeniach i t. d.;

d) umiejętność wykorzystywania środ-
ków łączności;

e) sposób zapewnienia łączności tak-
tycznej z sąsiednimi oddziałami (oddział
łączności) i ewentualny wpływ braku łącz-
ności z sąsiadami;

f) sposób pisania meldunków.

66

Obowiązki
wszystkich
rozjemców

Obserwacja pracy dowódców i oddziałów
nad czynną i bierną obroną przeciwlotniczą
jest obowiązkiem wszystkich rozjemców, nie-

zależnie od tego, czy do danej jednostki jest przydzielony osobny rozjemca lotnictwa i obrony przeciwlotniczej, czy nie. co do obrony przeciwlotniczej.

Jeżeli do oddziału jest przydzielony rozjemca lotnictwa i obrony przeciwlotniczej, wówczas wszyscy rozjemcy są obowiązani przekazywać mu wszelkie uwagi dotyczące obrony przeciwlotniczej.

Zadanie rozjemców w stosunku do obrony przeciwlotniczej polega:

a) na zawiadamianiu kierownika ćwiczenia i przełożonych rozjemców o sposobie i wynikach działania środków obrony przeciwlotniczej;

b) na zawiadamianiu dowódców o rodzaju i skuteczności działania czynnej obrony przeciwlotniczej;

c) na obserwowaniu pracy oddziałów i informowaniu kierownika ćwiczenia, względnie rozjemców przełożonych o właściwościach i celowości stosowanej biernej obrony przeciwlotniczej.

Wszyscy rozjemcy mają prawo stawiania wniosków co do strat w lotnictwie oraz prawo rozstrzygania o stratach poniesionych przez oddziały w ludziach i materiale, oraz o stratach czasu (zatrzymanie oddziału na pewien przeciąg czasu) w związku z działaniem lotnictwa.

67.
Dziennik
czynności i
czynności
sprawozdaw-
cze rozjem-
ców.

Wszyscy rozjemcy są obowiązani do chro-
nologicznego prowadzenia dziennika swych
czynności (według wzoru jak załącznik 1).

Każdy rozjemca sporządza na podstawie
dziennika czynności, niezależnie od wiadomości
przekazywanych doraźnie kierownictwu względ-
nie przełożonemu rozjemcy, raport dzienny,
w którym umieszcza:

a) przebieg wydarzeń,

b) położenie końcowe z godziny 18,
względnie innej ustalonej przez kierowni-
ka ćwiczenia,

c) ogólną ocenę pracy dowódcy i od-
działu za dzień ubiegły, uwzględniając
w niej łączność taktyczną, obronę prze-
ciwlotniczą, współdziałanie artylerji z pie-
chotą i odwrotnie, i t. p.,

d) straty zadane w ciągu dnia w od-
setkach i ilościach,

e) zużycie ślepej amunicji piechoty
i artylerji oraz petard oddziałów pozor-
ujących,

f) uwagi co do działania służby roz-
jemczej.

Po ukończeniu ćwiczeń każdy rozjemca
składa w myśl wskazówek uprzednio wydanych
przez kierownika ćwiczenia, końcowe spra-
wozdanie z całości ćwiczeń na podstawie swo-
jego dziennika czynności i raportów dziennych.

R O Z D Z I A Ł E.

POZOROWANIE RZECZYWISTOŚCI POLA WALKI.

Pozorowanie polega na przedstawieniu:

68.

Istota i cel

pozorowania.

- ognia broni piechoty i artylerji,
- ognia i bombardowania lotniczego oraz ognia obrony przeciwlotniczej,
- użycia gazów i dymów bojowych,
- środków walki i oddziałów nieprzyjacielskich,
- użycia materiałów wybuchowych przez saperów, zniszczeń dokonanych przez nich i przez ogień artylerji względnie innemi środkami.

Pozorowanie jest jednym ze środków szkolenia i ma na celu odtworzenie w czasie ćwiczeń, w granicach możliwości, obrazu, jaki daje pole rzeczywistego boju.

Pozorowanie powinno wywoływać wrażenia jak najbardziej zbliżone do rzeczywistości bojowej, więc do jego wykonania należy używać środków, dających wrażenia wzrokowe i słuchowe, odpowiadające warunkom rzeczywistej walki. Stosowanie sztucznych środków wzrokowych (tarcze, taśmy, chorągiewki) jest szko-

69.

Zbliżenie
pozorowania
do rzeczy-
wistości.

dliwe, gdyż nie daje wrażeń zgodnych z rzeczywistością.

70. Kierownictwo pozorowania. Ogólne kierownictwo pozorowania należy zawsze do kierownika ćwiczenia, który w tym celu rozporządza odpowiednimi środkami pozorowania, personelem pozorowania i środkami łączności.

71. Uwagi ogólne o pozorowaniu ognia i jego skutkach. Pozorowanie ognia stanowi najważniejszy dział pozorowania, mający na celu wywołanie u ćwiczących takich wrażeń, jakie na polu walki wywołuje rzeczywisty ogień. Odbierane wrażenia wzrokowe i słuchowe, powinny umożliwiać ustalenie rodzaju i źródeł ognia, czasu jego trwania oraz stopnia natężenia, pól skutecznego ostrzału, wreszcie skutków ognia.

72. Pozorowanie ognia w zależności od studjowanych położeń taktycznych. Zasadniczo należy dążyć do pozorowania wszystkich ogni, wykonywanych przez strony ćwiczące, z natężeniem odpowiadającym rzeczywistemu. W razie braku odpowiedniej ilości środków, kierownik ćwiczenia określa, jakie ognie, i której strony należy przedewszystkiem pozorować i z jakim natężeniem.

W natarciu należy dążyć do jednoczesnego pozorowania ognia obrońcy i nacierającego. W razie braku środków, można zwrócić uwagę, zależnie od celu ćwiczenia, albo na ogień obrońcy, gdy chodzi o szkolenie szeregowych w unikaniu skutków tego ognia, albo na ogień

nacierającego, gdy chodzi o szkolenie dowódców w uzgadnianiu ruchu piechoty z ogniem zarówno swej broni maszynowej jak też artylerji.

W obronie największy nacisk należy kłaść na ogień własny, aby wyrobić w oddziałach pojęcie o sieci ognia obrony i jej wartości. W tym wypadku pozorowanie ognia nieprzyjacielskiego ma na celu wykazanie oddziałom konieczności przeciwdziałania jego skutkom przez odpowiednie rozcłonkowanie w terenie oraz przez maskowanie i umocnienia.

W walce spotkaniowej przede wszystkim należy zaznaczyć chwile rozpoczęcia ognia oraz jego stopniowe wzmaganie się w miarę wprowadzania nowych jednostek.

Pozorowanie źródła ognia karabinów, ręcznych karabinów maszynowych i ciężkich karabinów maszynowych wykonywa się za pomocą amunicji ślepej. Pozorowanie ognia broni samoczynnej w razie braku dostatecznej ilości amunicji można ograniczyć do oddania dłuższych seryj dla zaznaczenia początku ognia, ewentualnego zaskoczenia oraz przejścia z natężenia słabego do silnego; dalszy zaś ogień należy prowadzić bardzo wolno, krótkimi serjami z odstępami między niemi.

W razie braku dostatecznych środków do pozorowania w ten sposób, można w ćwiczeniach średnich i małych zastosować kołatki (przede wszystkim do pozorowania ognia ręcz-

73.

Pozorowanie ognia karabinów, ręcznych karabinów maszynowych i ciężkich karabinów maszynowych.

nych karabinów maszynowych). Kołatki powinny wydawać stuk, słyszalny co najmniej z odległości 500 m.

Pola skutecznie ostrzeliwane w terenie przez karabiny i broń maszynową wskazują oddziałom ćwiczącym rozjemcy.

74. **Pozorowanie ognia broni towarzyszącej piechoty.** Pozorowanie wystrzału odbywa się za pomocą środków słuchowych, a mianowicie naboii ślepych lub wydających huk i błysk petard, wysadzanych w pobliżu stanowiska broni towarzyszącej.

Pozorowanie wybuchów pocisków przeprowadza się przy pomocy środków, dających huk i dym (petardy lub granaty ręczne).

75. **Pozorowanie ognia artylerji.** Pozorowanie wystrzału wykonywa się za pomocą naboii ślepych, petard, dających huk i błysk lub granatów ręcznych, wybuchających przed stanowiskami dział.

Rozpoczęcia ognia po każdej dłuższej przerwie lub zmianie stanowiska baterji, względnie punktu obserwacyjnego, rozjemca przy baterji zaznacza jedną rakieta zieloną, wypuszczoną z rejonu między baterją a celem, tak, aby była widoczna dla oddziałów ostrzeliwanych, ale nie zdradzała punktu obserwacyjnego.

Pozorowanie wybuchów granatów wykonywa się w miejscu ich padania przy pomocy petard, dających huk i dym. Wybuchy szrap-

neli pozoruje, się petardami, wybuchającymi w powietrzu.

Ponieważ ilość tych środków będzie zawsze ograniczona, więc zaznacza się tylko większą ilością wybuchów początek i koniec oddanego ognia. Trwanie ognia należy zaznaczać przy pomocy odpowiedniej ilości świec lub granatów dymowych, jednocześnie powodując co pewien czas wybuchy petard (patrz załącznik 2). Wybuchy pocisków powinny wskazywać ramy ostrzeliwanej strefy i natężenie ognia.

W razie zupełnego braku środków do pozorowania wystrzałów dział i wybuchów pocisków, rozjemcy zawiadamiają ostrzeliwane oddziały o prowadzonym przez artylerję ogniu, jego czasie trwania i natężeniu.

Ogień karabinów maszynowych, strzelających z samolotów, należy pozorować przy pomocy amunicji ślepej. W razie braku amunicji można ten ogień pozorować przez *nikowanie* aparatu w kierunku ostrzeliwanego przedmiotu.

76.
Pozorowanie
ognia
lotnictwa.

Bombardowanie pozoruje się albo zapomocą petard rzucanych przez lotnika i wybuchających w powietrzu, albo zapomocą wybuchów petard spowodowanych na ziemi przez rozjemców na skutek umówionych znaków, podanych przez bombardującego lotnika.

Ogień karabinów maszynowych obrony

77.
Pozorowanie

ognia obrony przeciwlotniczej. przeciwlotniczej. pozoruje się przy pomocy amunicji ślepej.

Ogień dział przeciwlotniczych pozoruje się w miejscu oddania strzału przy pomocy naboju ślepych lub petard, dających silny huk i błysk, z jednoczesnem wyłożeniem w pobliżu baterji znaku „baterja strzela”. Wybuchy pocisków zaznacza się raketami na tyczkach, wypuszczonemi w kierunku ostrzeliwanego lotnika i wybuchającemi w powietrzu.

78.
Pozorowanie
użycia gazów
i dymów
bojowych.

Ogień artylerji prowadzony pociskami gazowemi pozoruje się w miejscu oddania strzałów nabojami ślepemi, petardami lub granatami ręcznemi. W miejscu padania pocisków pozoruje się go przy pomocy petard z jednoczesnem zapaleniem łzawiących świec dymowych.

Falę gazową pozoruje się przy pomocy łzawiącej fali dymowej.

Ogień artylerji prowadzony pociskami dymowemi pozoruje się w miejscu oddania strzałów nabojami ślepemi, petardami lub granatami; w miejscu padania pocisków — petardami z jednoczesnem wytworzeniem zasłony dymowej przy pomocy świec dymowych.

Użycie świec dymowych w czasie ćwiczeń nie różni się niczem od użycia ich w czasie rzeczywistych działań wojennych.

79.
Pozorowanie

Przy ćwiczeniach jednostronnych (będą to zasadniczo ćwiczenia małe, a tylko wyjątkowo

średnie) konieczne jest pozorowanie zarówno środków walki, jak oddziałów.

środków
walki i od-
działów.

Zasadą powinno być przedstawianie w sile istotnej tych oddziałów, z którymi strona szkoląca się może wejść w styczność. W myśl tej zasady oddziały drobne, jak podjazdy, patrole, czujki, szpice, szperacze i t. p. — powinny występować w składzie regulaminowym. Większe oddziały, znajdujące się w pierwszej linii, powinny mieć pełną ilość pododdziałów o stanach zmniejszonych, nie więcej niż o 50%. Oddziały drugiej linii, odwody, artylerja i t. p. — mogą być *przyjęte*. Sprzęt wojenny, jak: karabiny maszynowe, moździerze, działa, samochody pancerne, czołgi, sprzęt obrony przeciwlotniczej powinny występować w rzeczywistości. W razie koniecznej potrzeby pozorowania, należy stosować modele, zbliżone do rzeczywistego sprzętu pod względem rozmiarów, ruchliwości oraz dawanych wrażeń wzrokowych i słuchowych.

Pozorowanie środków walki wykonywają oddziały ćwiczące.

W ćwiczeniach małych w razie braku personelu do pozorowania, oraz w razie przywiązania do terenu strony pozorowanej będącej w obronie, jest dopuszczalne pozorowanie poszczególnych gniazd oporu zapomocą tarcz, typów ustalonych dla strzelań bojowych; jednak pomiędzy temi tarczami powinni się znajdować

również poszczególni szeregowi lub grupy szeregowych, zaopatrzonych dla prowadzenia ognia w karabiny, karabiny maszynowe oraz w odpowiednią ilość amunicji ślepej.

80.
Pozorowanie
używania ma-
teriałów wy-
buchowych
przez sape-
rów.

Oddziały saperskie, otrzymujące w czasie ćwiczeń zadania minerskie, pozorują swą pracę przy pomocy amunicji i sprzętu ćwiczebnego. Wybuchy założonych min pozoruje się przez wysadzanie wpobliżu, w bezpiecznym miejscu, niewielkich ładunków materiałów wybuchowych.

81.
Pozorowanie
zniszczeń
budowli.

Pozorowanie zniszczeń przeprowadza się przede wszystkim dla budowli komunikacyjnych, jako mających najwięcej wpływu na przebieg walki.

Jeżeli oddziały saperskie otrzymują zadanie przeprowadzenia w czasie ćwiczeń zniszczeń budowli, rozjemcy przy tych oddziałach oceniają, w jakich rozmiarach i w jakim czasie to zniszczenie mogłoby nastąpić. Po upływie przewidzianego czasu rozjemcy oznaczają odpowiednie budowle, jako zniszczone, wystawiając przy nich tarcze czerwone z białą obwódką, jako znak zniszczenia, oraz posterunki z białymi opaskami na czapkach, zaopatrzone w pisemne orzeczenie rozjemcy, podające rozmiar zniszczenia. Zadaniem wystawionych posterunków jest zawiadomienie nadchodzących oddziałów strony przeciwnej oraz rozjemców przy nich o rozmiarach zniszczenia strzeżonej bu-

dowli. Zdjęcie posterunków i tarcz zniszczenia może nastąpić po upływie czasu potrzebnego na odbudowę na zarządzenie rozjemcy przy tym oddziale saperskim, który otrzymał zadanie odbudowy.

Przed ustalonym terminem odbudowy można posterunki i tarcze zdejmować jedynie na zarządzenie kierownika ćwiczenia.

Zniszczenia budowli dokonane przez ogień artylerji względnie innemi środkami, oznacza się tak samo, jak zniszczenia dokonane przez oddziały saperskie.

O zniszczeniach uznanych przez siebie za ważniejsze i mogące wpłynąć na przebieg ćwiczenia, rozjemcy meldują bezzwłocznie kierownikowi ćwiczenia przez najbliższego rozjemcę terenowego.

Zasieki druciane pozoruje się w czasie ćwiczeń albo przez rzeczywiste ich budowanie, albo przez wbicie palików i ewentualne przeciągnięcie pojedynczego drutu. W razie braku środków do pozorowania, rozjemcy określają w terenie miejsce, przebieg i rodzaj zbudowanych zasieków.

82.
Pozorowanie
przeszkód.

Barykady na drogach pozoruje się albo przez wykonanie rzeczywistej barykady, albo przez przeciągnięcie wpoprzek drogi drutu lub sznura i wystawienie przy nim posterunku o zadaniach podobnych, jak przy pozorowaniu zniszczeń (patrz § 81).

83. **Zależność pozorowania od właściwości celu ćwiczeń.** Pozorowania, jako jednego ze środków szkolenia nie można traktować jednakowo we wszystkich ćwiczeniach, ale należy dostosować do celu, rodzaju i wielkości ćwiczeń.

84. **Właściwości pozorowania w ćwiczeniach małych.** W ćwiczeniach małych pozorowanie będzie miało na celu przedstawienie szeregowemu pola walki tak, jakby je widział i odczuwał na wojnie. Pozorowanie w ćwiczeniach małych polega przede wszystkim:

a) na pokazaniu ćwiczącemu nieprzyjaciela i jego ognia, aby go nauczyć poruszania się w strefie ognia i przeciwdziałania jego skutkom. Dopuszcza się w tym wypadku częściowe pozorowanie przeciwnika zapomocą tarcz bojowych, jak również pozorowanie pewnych środków walki (np. czołgów) odpowiednimi modelami;

b) na pokazaniu działania własnego ognia, aby nauczyć żołnierza wykorzystania tego ognia, jako osłony w czasie ruchu naprzód;

c) na pokazaniu zastosowania gazów i dymów bojowych, aby oswoić z nimi żołnierza i przyzwyczaić do bezwiednego używania środków obronnych.

W związku z tem ogień broni piechoty pozoruje się tylko w miejscach oddania strzałów, gdyż w czasie rzeczywistego boju tylko źródło ognia będzie dostrzegalne i da się okre-

ścić jego położenie w terenie. Ogień artylerji natomiast należy w ćwiczeniach małych pozorować w miejscu padania pocisków. Pozorowanie samego oddania strzału nie jest konieczne, gdyż punkty oddania w rzeczywistej walce znajdują się poza sferą obserwacji walczącego szeregowca. Jedynie należy pozorować oddanie strzałów przez artylerję, strzelającą nawprost.

W ćwiczeniach średnich, w których szkolą się nietylko szeregowcy, ale także dowódcy, trzeba zwracać uwagę nietylko na czynniki dające szeregowemu obraz boju, ale także na te, które mogą wpłynąć na zorientowanie się dowódców w położeniu (rozpoznanie ognisk walki i jej natężenia) i na ich decyzję.

85.
Właściwości
pozorowania
w ćwicze-
niach śred-
nich.

W związku z tem poza pozorowaniem takim, jak w ćwiczeniach małych, będzie nieodzowne obfitsze wyposażenie broni maszynowej w amunicję ślepą, ponadto pozorowanie oddania strzałów przez artylerję i broń towarzyszącą. W pewnych wypadkach będzie również niezbędne pozorowanie zniszczeń, nie mające zastosowania przy ćwiczeniach małych.

Przy pozorowaniu nieprzyjaciela w ćwiczeniach średnich tarcze są niedopuszczalne. W razie konieczności pozorowania przeciwnika w ćwiczeniach jednostronnych, można go zaznaczać jedynie przy pomocy oddziałów, ewentualnie o stanach zmniejszonych,

86.
Właściwości
pozorowania
w ćwicze-
niach wiel-
kich.

Ćwiczenia wielkie tylko wówczas osiągają w pełni postawione im cele, gdy obydwie strony występują w organizacji wojennej i odpowiadających jej stanach oraz gdy zastosowane są wszystkie środki pozorowania, a natężenie pozorowania ognia będzie odpowiadało natężeniu ognia, prowadzonego w czasie rzeczywistego boju. Wielkie koszty z tem związane rzadko pozwalają na zastosowanie tej zasady w pełni i przeważnie zmuszają do ograniczenia pozorowania przez wydzielanie na ten cel środków pozorowania w ilości mniejszej, niżby tego ta zasada wymagała.

Ponieważ celem ćwiczeń wielkich jest szkolenie dowódców (do dowódców wielkich jednostek i związków operacyjnych włącznie), więc w razie koniecznego ograniczenia pozorowania, przedewszystkiem należy zwrócić uwagę na natężenie pozorowania tych czynników boju, które wpływają na ocenę położenia przez dowódców i na ich decyzje. Będą to: pozorowanie ognia artylerji i broni maszynowej, używanie gazów i dymów bojowych, pozorowanie czynnej akcji bojowej lotnictwa, wreszcie pozorowanie zniszczeń. Szczególnie wielkie znaczenie ma natężone pozorowanie wystrzałów i wybuchów pocisków artylerji, gdyż umożliwia wyższym dowódcom obserwowanie boju z dalszej odległości oraz wyczuwanie jego przebiegu, stawiając ich

w warunkach podobnych do warunków rzeczywistego boju.

Pozorowanie źródła ognia zarówno artylerji, jak piechoty, nie nastręcza większych trudności technicznych, a wykonywają je bez względu na charakter i wielkość ćwiczeń, oddziały prowadzące ogień.

87.
Uwagi ogólne
o wykonaniu
pozorowania
ognia.

Pozorowanie punktów padania pocisków broni ręcznej i maszynowej, jako zazwyczaj nie dających się zaobserwować nawet w czasie rzeczywistego boju, w ćwiczeniach musi odpaść. Skutki ognia określają rozjemcy.

Całą więc trudność pozorowania ognia stanowi przedstawianie wybuchów pocisków artylerji, a przede wszystkim uzgodnienie tych wybuchów co do czasu i miejsca z ogniem, prowadzonym przez baterje. Rozwiązanie tego zagadnienia jest możliwe tylko wówczas, o ile się zapewni sprawną łączność między rozjemcami przy baterjach a miejscami, na które ogień jest prowadzony, i o ile w tych miejscach znajdzie się na czas personel oraz środki, niezbędne do pozorowania wybuchów.

Przy pozorowaniu ognia artylerji można się posługiwać telefoniczną siecią łączności kierownictwa, ale przede wszystkim sygnalizacją wzrokową i znakami umówionemi. Tworzenie odrębnej sieci telefonicznej pozorowania wymaga znacznej ilości środków, jednakże w pewnych

88.
Środki łączności dla pozorowania ognia artylerji.

szczególnych wypadkach może być niezbędne.

89.
Personel po-
zorowania
ognia.

Przedstawianie wybuchów pocisków artylerji (broni towarzyszącej) wykonywa osobny personel pozorowania ognia artylerji, podporządkowany kierownikowi ćwiczenia albo bezpośrednio, albo w drodze przez rozjemców.

90.
Wykonywanie
pozorowania
ognia artylerji w ćwiczeniach małych.

Pozorowanie ognia artylerji (w miejscach padania pocisków) w ćwiczeniach małych nie następuje żadnych trudności. Przeprowadza je z przydzielonym personelem szeregowych, zależnie od wielkości ćwiczenia, albo sam kierownik osobiście, albo przez oficera względnie podoficera.

91.
Wykonywanie
pozorowania
ognia artylerji w ćwiczeniach średnich.

Wykonywanie pozorowania ognia artylerji w ćwiczeniach średnich wymaga dokładnego przygotowania i organizacji i może być wykonywane różnymi sposobami.

a) *Pozorowanie przez rozjemców oddziałowych przy wszystkich rodzajach broni.* Przy takim rozwiązaniu zaopatruje się rozjemców oddziałowych w niezbędne środki i personel pozorowania. Wykonują oni pozorowanie ognia artylerji strony przeciwnej, kierując się wytycznymi kierownika ćwiczeń i wiadomościami o ogniach prowadzonych przez artylerję strony przeciwnej, zaczerpniętymi od rozjemców tej strony, względnie od rozjemców tereno-

wych. Wiadomości te otrzymują albo bezpośrednio albo przez sieć łączności kierownictwa.

Sposób ten jest stosunkowo prosty w organizacji i nie wymaga znacznej ilości personelu. Pozorowanie jednak w ten sposób prowadzone niezawsze będzie zgodne tak co do czasu jak i miejsca z ogniami istotnie wykonanymi przez artylerię.

b) *Pozorowanie przez rozjemców oddziałowych artylerji.* Rozjemców przy oddziałach artylerji wyposaża się w środki i personel konny do pozorowania. Z chwilą otrzymania danych o ogniu, jaki zarządzają dowódcy baterji (dywizjonów), rozjemcy oddziałowi artylerji wysyłają konnych do miejsc ostrzeliwanych, z określonymi zadaniami pozorowania wykonywanych ogní. Sposób ten jest prosty, wymaga jednak znacznej ilości jeźdźców. Ponadto pozorowanie wybuchów często będzie opóźnione w stosunku do ogní rzeczywiście wykonanych przez artylerię, a ciągłe przejeżdżanie tam i zpowrotem oddziałów pozorujących przez teren oddziałów walczących, psuje wrażenie pustki pola walki.

c) *Pozorowanie przez rozjemców terenowych.* W tym wypadku środki i oddziały pozorowania podporządkowywa się rozjemcom terenowym, którzy przeprowa-

dzają pozorowanie na podstawie danych o ogniach artylerji, otrzymanych od rozjemców oddziałowych artylerji. Sposób ten może dać dobre wyniki tylko przy gęstej sieci rozjemców terenowych i łączności działającej między nimi tak dobrze, że strata czasu na przekazanie wiadomości jest znikoma. Dla przyśpieszenia wykonania pozorowania rozjemcy terenowi mogą rozmieścić przydzielony im personel i środki w terenie, organizując posterunki pozorujące, z którymi utrzymują łączność wzrokową lub przy pomocy znaków umówionych, względnie nawet telefoniczną. Ten sposób daje możliwość szybkiego pozorowania nawet dalekich ognii artylerji, bez psucia wrażenia pola bitwy, obciąża jednak rozjemców terenowych dodatkową pracą.

d) *Pozorowanie przy pomocy osobnego aparatu pozorowania ognia*, podporządkowanego bezpośrednio kierownikowi ćwiczenia. Sposób ten polega na założeniu w terenie przewidywanego spotkania stron odrębnej sieci łączności pozorowania (telefonicznej, optycznej i przy pomocy znaków umówionych) i na rozmieszczeniu w terenie, w oparciu na tej sieci, posterunków pozorowania ognia. Na czele całego tego aparatu pozorowania stoi kierownik pozorowania, podporządkowany kie-

rownikowi ćwiczeń, a znajdujący się w centrali pozorowania w środku terenu objętego siecią pozorowania. Rozjemcy przy strzelającej artylerji zawiadamiają najbliższy posterunek pozorowania o prowadzonym ogniu. Posterunek ten przekazuje otrzymane dane do centrali pozorowania, skąd wychodzą rozkazy pozorowania do posterunków znajdujących się najbliżej miejsc ostrzeliwanych. Posterunki te wykonywają pozorowanie w miejscach i w rozmiarach nakazanych przez kierownika pozorowania. Dla ułatwienia szybkiego przekazywania zadań pozorowania, jest celowe stosowanie albo znaków umówionych np. cyfr — dla oznaczenia pewnych punktów w terenie, albo zastosowanie siatki artyleryjskiej.

Sposób ten przy dobrej organizacji może dać szybkie i dobre wyniki, wymaga jednak znacznej ilości środków łączności. Wobec trudności przenoszenia z miejsca na miejsce całego złożonego aparatu sposób ten można stosować tylko wtedy kiedy się da, mniej więcej dokładnie, przewidzieć miejsce spotkania stron. Może on jednak zawieść przy szybkich i nieprzewidywanych przesunięciach wojsk lub w razie złego działania łączności.

Wybór odpowiedniego sposobu pozorowania należy do kierownika ćwiczenia, który może zastosować albo jeden tylko z podanych spo-

sobów, albo połączenie dwóch lub więcej sposobów. W każdym razie jest wskazane przy zastosowaniu sposobów b, c i d, aby rozjemcy oddziałowi zawsze byli wyposażeniu choćby w nieznaczną ilość personelu i środków pozorowania celem umożliwienia im stosowania sankcyj karnych wobec oddziałów, lub celem zapewnienia możliwości pozorowania tam, gdzie wybrany sposób chwilowo zawodzi.

92.
Wykonania
pozorowania
ognia artylerji w ćwiczeniach wielkich.

Przy organizacji pozorowania ognia artylerji w ćwiczeniach wielkich można się oprzeć na sposobach podanych dla ćwiczeń średnich w punktach a, b. lub d. § 91 lub na połączeniu tych sposobów. Opieranie pozorowania ognia w ćwiczeniach wielkich na rozjemcach terenowych można stosować tylko wyjątkowo, gdyż utrudnia im pełnienie właściwych zadań rozjemczych. W razie przewidywanych żywych walk ruchowych, najwygodniejsze jest opieranie pozorowania na rozjemcach oddziałowych wszystkich broni.

Sposób, polegający na zorganizowaniu odrębnego aparatu pozorowania, można zastosować, jeżeli da się przewidzieć ograniczony co do rozmiarów teren spotkania stron i dłuższe walki w tym samym terenie. Przy zastosowaniu tego sposobu i w związku ze spodziewanem przesunięciem ognisk walk poza teren, objęty rozbudowaną przed ćwiczeniem siecią pozorowania, należy poczynić przewidywania co do

przesunięcia całego aparatu, a ponadto zachować rezerwę personelu i środków pozorowania oraz środki lokomocji dla szybkiego przewozu rezerwy do miejsc ewentualnego użycia.

Celem usprawnienia pozorowania ognia artylerji i uniknięcia nieszczęśliwych wypadków przy pozorowaniu, oddziały przeznaczone do pozorowania muszą być zawczasu odpowiednio pod tym względem szkolone.

93.
Szkolenie oddziałów pozorujących ogień artylerji.

SAŁA CZNIK

8

11

1000

DZIENNIK CZYNNOŚCI ROZJEMCY.

W z ó r,

L.p.	Zdarzenia	Czas zdarzeń	Czynności i rozstrzygnięcia rozjemcy,	Czas czynności rozjemcy.	U w a g i:

W dzienniku czynności należy zamieszczać:

- a) czas otrzymania rozkazu od dowódcy wyższego oraz czas otrzymania ważnych meldunków od oddziałów,
- b) czas wydania decyzji dowódcy,
- c) czas przedstawienia dowódcy do podpisu rozkazu sporządzonego przez sztab,
- d) czas i sposób wysłania rozkazu do oddziałów,
- e) uwagi o działaniu poszczególnych oddziałów sztabów, oddziałów broni, służb i t. p.
- f) uwagi o współpracy sztabów z szefami służb,
- g) przebieg wydarzeń,
- h) wydane rozstrzygnięcie rozjemcze,
- i) działanie łączności taktycznej jak w §. 65 niniejszej instrukcji,
- j) wszystkie inne notatki, zarządzane przez kierownika ćwiczeń, bądź też uznane za ważne przez rozjemcę.

KLUCZ ZNAKÓW UMÓWIONYCH.

A.

Oznaczenie stron.

Przedmiot oznaczenia.

Sposób oznaczenia.

1. Kierownictwo.

Kierownictwo i jego personel.

Biała opaska na czapce.

Rozjemcy i aparat rozjemczy.

" " "

Oddziały pozorowania ognia

Białe niebieskie opaski na prawem ramieniu.

Komisje doświadczalne i komisje odszkodowań.

Opaski białe na obydwóch ramionach.

Neutralni, zaproszeni goście, widzowie, prasa itp.

Opaska biała na lewym ramieniu.

Posterunki obserwacyjne kierownictwa i rozjemców terenowych.

Białe chorągwie zatknięte w widocznym miejscu.

Stacje, telefony sieci kierownictwa i rozjemców, składnice meldunkowe.

Biała tarcza z czarną literą "T".

Środki przewozowe (wozy, samochody).

Aparaty lotnicze.

Białe chorągiewki.

Białe wstęgi u skrzydeł.

2. Strona czerwona.

Oddziały.

Stacje, telefony, składnice meldunkowe.

Środki przewozowe (wozy, samochody).

Aparaty lotnicze.

Opaska czerwona na rogatywce lub furażerze.

Czerwona tarcza z czarnym „T”.

Czerwona chorągiewka.

Jedna czerwona wstęga u prawego skrzydła (o ile możliwości aparaty innego typu niż strony niebieskiej).

3. Strona niebieska.

Oddziały (prócz broni posiadających barwne otoki na czapkach).

Kawalerja, artylerja konna, samochody pancerne i szwadrony pionierów.

Bez odznak.

Opaska niebieska na czapce lub furażerki bez opasek.

Stacje, telefony, składnice
meldunkowe.

Środki przewozowe (wozy,
samochody).

Aparaty lotnicze.

Biała tarcza z czerwoną
literą „T”.

Niebieska chorągiewka.

Bez oznak.

B.

POZOROWANIE OGNIA.

I. Ogień piechoty.

1. Źródło ognia.

Karabiny (karabinki).

Bron samoczynna (ręczne,
lekkie i ciężkie karabiny
maszynowe).

Broń towarzysząca (moż-
dierz piechoty, działko
piechoty).

Tylko amunicja ślepa.

a) Amunicja ślepa (serje).

b) Kołatki (grzechotki) sły-
szane na 500 m.

Jak ogień artylerji.

2. Ostrzeliwana strefa.

Wskazują rozjemcy, okre-
ślając czas trwania i na-
tężenie ognia.

II. Ogień artylerji.

1. Wystrzał działa.

Rozpoczęcie ognia po każdej dłuższej przerwie lub z mianie stanowiska baterji względnie punktu obserwacyjnego.

2. Wybuch pocisku.

- a) Granat
- b) Szrapnel

Dłuższy ogień.

3. Natężenie ognia (dla baterji):

- a) Silne (5 — 6 sdm.)

- a) Ślepa amunicja.
- b) Petarda dająca huk i błysk.
- c) Granat ręczny.

Rakieta zielona wypuszczona przez rozjemcę przy baterji z rejonu między baterją a celem tak, aby była widoczna dla oddziałów ostrzeliwanych.

Petarda dająca huk i błysk.

Petarda wybuchająca w powietrzu.

Świece dymne i co pewien czas petardy.

4 petardy na początku ognia, co jedną minutę jedna petarda, a co trzy minuty 1 świeca, na zakończenie 8 petard.

- b) Słabe (1 — 2 sdm) 1 petarda co dwie minuty.

4. Ostrzeliwana strefa:

- a) Ześrodkowania ognia w jednym punkcie (miejscu).

Wybuchy petard w tym punkcie w odstępach czasu, zależnych od natężenia ognia.

- b) Ogień położony na jednej linii.

Wybuchy petard na tej linii w kilku punktach lub przynajmniej 2 krańcowych, w odstępach czasu, zależnych od natężenia ognia.

- c) Ogień do pola.

Wybuchy petard w kilku punktach na zarysach ostrzeliwanej strefy i ewentualnie wewnątrz pola, w odstępach czasu, zależnych od natężenia ognia.

III. Ogień lotników.

1. Karabinów maszynowych.

Amunicja ślepa, a w razie jej braku pikowanie aparatem w kierunku ostrzeliwanych oddziałów.

2. Bombardowanie.

Zrzucanie petard wybuchających w powietrzu, ewentualnie wybuchy powodowane przez rozjemców na ziemi, na umówione znaki podane przez lotnika.

IV. Ogień O. P. L.

1. Ogień ciężkich karabinów maszynowych.

Amunicja ślepa.

2. Ogień artylerji przeciwlotniczej.

Petardy na ziemi i rakiety dymowe na tyczkach puszczane w kierunku strzału.

3. „Aparat zestrzelony — wracać na lotnisko”.

Fislerowy ogień bengalski zapalony przez rozjemcę na ziemi.

V. Gazy i dymy.

1. Pociski gazowe.

Jak pociski artyleryjskie z dodaniem granatów łzawiących.

2. Pole zaiperytowane.

a) Zawiadomienie oddziałów zagrożonych przez rozjemcę.

3. Zasłony dymowe.
4. Ogień artyleryjski pociskami dymowymi.

b) Biały proszek (mąka, kreda lub polanie wapnem) rozsypany w terenie.

Świece dymowe.

Zasłona ze świec dymowych i petardy w niej wybuchające.

C.

POZOROWANIE SZTUCZNYCH PRZESZKÓD W TERENIE.

1. Zasięki druciane.
2. Barykady na drogach, ulicach:

- a) wybudowane rzeczywiście,
- b) zaznaczone zapomocą palików z przeciągniętym drutem, sznurem, kablem telefonicznym,
- c) linja określona w terenie przez kierownika ćwiczeń (rozjemcę).

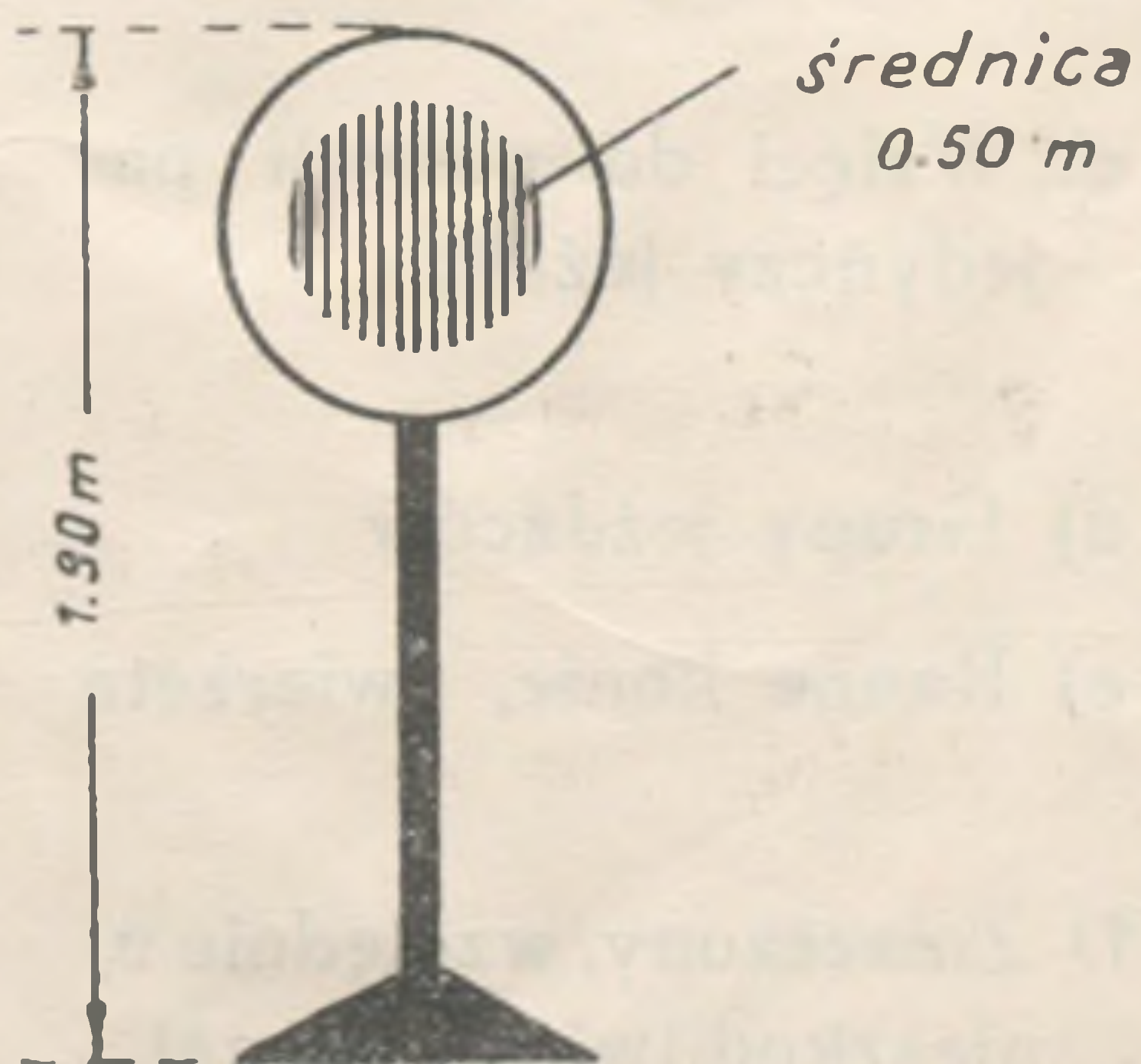
- a) rzeczywista barykada,
- b) wóz wpoprzek ulicy, drogi,
- c) sznur przeciągnięty wpoprzek, (w tym ostat-

3. Wysadzone, zniszczone mosty oraz zamknięcia drogi.

nim wypadku należy przy przeszkodzie postawić posterunek).

Wybrany sposób określa kierownik ćwiczenia.

Posterunek przy zniszczonej budowli i w dzień: znak:

Objaśnienie:
— oznacza kolor czerwony

w nocy: czerwona latarnia.

D.

OZNACZENIE STRAT I ZNISZCZEŃ.

Ranni, zabici, wzięci do niewoli:

- a) Pojedynczy żołnierz ranny lub zabity:
 - pozostaje, leżąc na miejscu; po przejściu oddziałów pierwszej linii zbiórka w punktach opatrunkowych.
- b) Grupy wziętych do niewoli.
 - zbiórka w miejscu wyznaczonym przez rozjemcę, poczem odesłanie do własnego oddziału.
- c) Wzięci do niewoli pojedynczy jeźdźcy.
 - schodzą z koni i stają względnie prowadzą je w rękę.
- d) Grupy jeźdźców
 - jak pojedynczy jeździec.
- e) Ranne konie, zwierzęta
 - odchodzą razem z obsługą.
- f) Zniszczony, względnie unieszkodliwiony sprzęt.
 - pozostaje na miejscu do rozporządzenia rozjemców.

28383

BIBLIOTEKA

ASG

NAUKOWA

A/80424